
OTDK-dolgozat

2025.

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
PÉNZÜGYI ÉS SZÁMVITELI KAR

ÖNKORMÁNYZATOK HELYZETEI ÉS A HELYI IPARÚZÉSI ADÓ
KOMPLEXITÁSA
LOCAL GOVERNMENTS AND LOCAL BUSINESS TAX COMPLEXITY

Hadjadj Karim

Dr. Hegedűs Szilárd
Bogdán Gergely Ármin

Kézirat lezárásának dátuma: 2025. január 15.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	1
1.Irodalmi cikkek álláspontjai.....	5
2.Anyag és módszertan	18
2.1Helyi iparűzési adóval kapcsolatos statisztikai elemzések	20
2.2Önkormányzatokról készült szisztematizált összefoglaló	42
2.3Önállóság elemzése az önkormányzatok körében	48
2.4Varianciaanalízis (klaszter táblák segítségével)	51
3.Következtetések és javaslatok	55
4.Dolgozat összefoglalása	57
5.Dolgozat zárógondolata	58
Irodalomjegyzék:	59

Előszó

“A község, ha önállólag rendelkezik, sohasem veszi szem elől a költségpontot, s ennél fogva gazdálkodik; de ha az állam a vállalkozó, akkor kívánatainak tökéletes kielégítését követeli tőle, mégpedig annál sürgetőbben, minél csekélyebb saját terhére növekedése azon előnyhöz képest, mely a közbudget ily szaporításából reá háramlík.”

(Eötvös József: A tizenkilencedik század uralkodó eszméinek befolyása az álladalomra)

Bevezetés

A dolgozatom egy nagyon izgalmas témával foglalkozik, ami véleményem szerint hatással van a magyar versenyképesség működésére. Ahogyan az ábra is mutatja Magyarország versenyképessége romlott 2023-ban.

HAZÁNK A 19. HELYEN VÉGZETT AZ UNIÓS VERSENYKÉPESSÉGI RANGSORBAN ...

2022			2023		
helyezés	ország	pontszám	helyezés	ország	pontszám
1.	Svédország	66,9	1.	Svédország	66,4
2.	Hollandia	66,0	2.	Hollandia	65,4
3.	Dánia	64,9	3.	Dánia	64,5
	Észak TOP5	62,3		Észak TOP5	61,4
4.	Finnország	61,0	4.	Finnország	60,4
5.	Ausztria	59,0	5.	Ausztria	59,4
6.	Belgium	57,7	6.	Németország	58,3
7.	Németország	57,4	7.	Írország	58,0
8.	Luxemburg	57,3	8.	Luxemburg	57,2
9.	Franciaország	56,6	9.	Belgium	57,1
10.	Írország	54,9	10.	Franciaország	56,4
11.	Szlovénia	54,1	11.	Szlovénia	53,8
12.	Észtország	52,6	12.	Portugália	52,4
13.	Portugália	52,6	13.	Spanyolország	51,5
14.	Spanyolország	51,9		EU átlag	51,4
	EU átlag	51,3	14.	Észtország	50,4
15.	Csehország	50,8	15.	Csehország	49,9
16.	Málta	50,4	16.	Olaszország	49,9
17.	Magyarország	47,9	17.	Málta	48,6
18.	Olaszország	47,3	18.	Lengyelország	48,0
19.	Lengyelország	47,1		V3 átlag	46,7
	V3 átlag	46,5	19.	Magyarország	46,6
20.	Horvátország	45,7	20.	Ciprus	46,2
21.	Litvánia	44,7	21.	Horvátország	45,9
22.	Lettország	44,4	22.	Litvánia	44,8
23.	Ciprus	44,1	23.	Lettország	44,7
24.	Görögország	41,5	24.	Görögország	42,1
25.	Szlovákia	41,5	25.	Szlovákia	42,1
26.	Bulgária	35,4	26.	Bulgária	35,7
27.	Románia	31,3	27.	Románia	30,7

az előző évhez képest:

- javult a helyezés
- nem változott a helyezés
- romlott a helyezés

1. Ábra: versenyképességi rangsor
Forrás: Magyar Nemzeti Bank, 2024

A dolgozat témája a magyar önkormányzatok helyzetei és a helyi iparüzési adó komplexitása. Az önkormányzatok állapota befolyásolja Magyarország versenyképességének hatékony működését. Az önkormányzati rendszer jelenlegi hatékonytalansága nehezíti az önkormányzatok működését. Az önkormányzatok legjelentősebb adóbevétele a helyi iparüzési adóból származik. A dolgozatban ki fogom fejteni, miért nem lehet a helyi iparüzési adó megbízható bevételi forrás a magyar önkormányzatok számára.

A dolgozat megírásához elolvastam Magyarország versenyképességéről szóló stratégiai dokumentumát. A versenyképességi dokumentum 2024-től 2030-ig fogalmazza meg Magyarország gazdasági célkitűzéseit. A dokumentum szerint „A Kormány célja, hogy 2024-ben helyreállítsa, majd 2025-ben tovább növelje a gazdasági növekedést annak érdekében, hogy

2030-ra Magyarország elérje az Európai Unió fejlettségi szintjének 90 százalékát. Ehhez az szükséges, hogy a foglalkoztatási ráta elérje a 85 százalékot, a GDP arányos beruházási ráta pedig a 30 százalékot, amelyből a vállalati beruházások adnak 20 százalékpontot.” (Nemzetgazdasági Minisztérium, 2024). A nemzetgazdasági célok megvalósításához elengedhetetlen, hogy az önkormányzatok képesek legyenek a beruházók számára megfelelő környezetet és feltételeket biztosítani. Számos nemzetközi példát tanulmányoztam, amelyek bemutatják, milyen feltételrendszer szükséges egy fenntartható önkormányzati rendszer kiépítéséhez és működtetéséhez.

A 2023-AS ÉVBEN SZÁMOS KIHÍVÁSSAL NÉZETT SZEMBE A MAGYAR GAZDASÁG

2. Ábra: nemzetgazdasági kihívások (2024)

Forrás: Magyar Nemzeti Bank, 2024

A Magyar Nemzeti Bank versenyképességi kimutatása alapján Magyarország továbbra sem tudott kilépni a felzárkózó országok kategóriájából. Magyarországnak számos gazdasági kihívással kell megbirkóznia, beleértve az önkormányzatok helyzetét és a növekvő költségvetési hiányt.

A dolgozaton belül a helyi iparüzési adó is kap szerepet még pedig annak komplexitása. A helyi iparüzési adó az önkormányzatok számára a legfontosabb adóbevételi forrás. A helyi iparüzési adó egy nagyon érdekes és komplex adó, hiszen képes verseny helyzeteket teremteni települések között. A települések ki is használják az adó által adta lehetőségeket. Az alacsony adómértékű települések vonzóvá tudják tenni magukat a befektetők számára, ezáltal megőrizve

versenyképességüket. Ahogyan említettem, a helyi iparűzési adó egy összetett adó, amely számos nehézséggel jár. 2023-ban történt kisebb módosítás miszerint bevételi sávokat határoztak meg a kisebb cégek számára. Sávok alapján kell meghatározni a HIPA alapot és megfizetni az adót, ezt a módosítást egyszerűsített HIPA-nak nevezzük. Az egyszerűsített HIPA eljárást azok a vállalkozások tudják alkalmazni, akiknek a bevételük nem éri el a 25 millió Ft-os értékhatárt. Mint ahogyan látható, a helyi iparűzési adót a mai napig módosítják, hogy összetettsége ne jelentsen nagy hátrányt az önkormányzatok és vállalkozások számára.

A Budapesti Gazdasági Egyetemen töltött időm alatt számos rendkívül érdekes és inspiráló előadáson vettem részt, amelyek során számos kérdés merült fel bennem arról, hogy milyen feltételrendszer szükséges egy dinamikus és fenntartható gazdaság megteremtéséhez. Rengeteg szakcikket és könyvet olvastam a magyar önkormányzatok fejlődéséről és adópolitikájuk megreformálásáról. A téma aktualitása megkérdőjelezhetetlen, hiszen napjainkban gyakran hallunk olyan híreket, hogy a magyar állam újabb módosításokat kíván végrehajtani.

A témaválasztásom mögött meghúzódó legfőbb indokok a következők:

1. Kevés szakirodalom emeli ki a helyi iparűzési adó összetettségét és annak szükséges reformját.
2. A korábbi szakirodalomban kevés javaslat található arra, hogy milyen intézkedésekkel lehetne orvosolni az önkormányzatok aluladóztatását.
3. A dolgozatban bemutatott eredmények inspirációt nyújthatnak az adózással foglalkozó szakemberek számára, hogy tovább folytassák kutatásaikat ebben a témában.

A dolgozatban megfogalmazott kutatási kérdések a következők:

- **A magyar önkormányzati rendszer aluladóztatott-e?**
- **Ha kivonnák az állami támogatásokat akkor az önkormányzatok mekkora része lenne szuverén?**
- **Adóreform megoldhatja-e a helyi iparűzési adó bonyodalmait?**

A dolgozat az alábbi fejezetek mentén halad:

1. fejezet – Irodalmi cikkek álláspontjai
2. fejezet – Anyag és módszertan
3. fejezet – Következtetések és javaslatok

4. fejezet – Dolgozat összefoglalása
5. fejezet – Dolgozat zárógondolata

Az 1. fejezetben áttekintem az irodalmi cikkek álláspontjait. Részletesen bemutatom az irodalmi cikkek eredményeit ábrák és diagramok segítségével. A 2. fejezetben kitérek arra, hogy az elemzésemhez milyen statisztikai módszertanokat alkalmaztam. A kapott eredmények mellett részletesen kifejtettem azok üzeneteit, hogy az olvasó számára még érthetőbbé váljanak. A 3. fejezetben leírom az elemzésekből levont következtetéseket és javaslatokat teszek. A javaslatokat úgy fogalmaztam meg, hogy egy jelentős problémára szeretném felhívni a figyelmet. Szeretném motiválni azokat a szakembereket és egyetemi hallgatókat, akik kutatni szeretnének a témában. A 4. fejezetben összefoglalom a dolgozatom legfontosabb mozzanatait. Az 5. fejezetben zárógondolatként kívánom az olvasó elé tárni a dolgozat legfontosabb üzenetét.

1.Irodalmi cikkek álláspontjai

A rendszerváltás óta az önkormányzatok helyzete Magyarországon nem mutatott jelentős javulást. Továbbá, a helyi adók rendszere sem tudta stabilizálni az önkormányzatok önállóságát. Számos kutatás hangsúlyozza, hogy egy stabil önkormányzati rendszer elengedhetetlen egy ország számára, mivel hozzájárul az ország versenyképességének javulásához. Ennek eredményeként jött létre a Helyi Önkormányzatok Európai Chartája (European of Local Self-Government) ami biztosítja az önkormányzatok helyi adók kivetésének jogát. A magyar önkormányzati struktúra a francia és a skandináv feladatmegosztási rendszer kombinációjára épül.

A szakirodalmak szerint a helyi önkormányzatoknak a funkciója, hogy a helyi közösségeknek a közügyeit a megfelelő jogszabályi keretek között oldják meg. Továbbá fontos, hogy az önkormányzatok biztosítsák a helyi adminisztráció hatékony működését. Ahhoz, hogy az önkormányzatok hatékonyan elláthassák feladataikat, a magyar köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény rendelkezik arról, miszerint *„a helyi önkormányzatok hatáskörével kapcsolatban rögzíti, hogy a helyi képviselő-testület önkormányzati ügyekben önállóan szabályoz és igazgat, döntése kizárólag törvényességi okból vizsgálható felül. Az önkormányzat törvényben meghatározott feladatainak ellátásához megfelelő saját bevételre jogosult, továbbá e feladatokkal arányban álló állami támogatásban részesül, és törvény keretei között megállapítja a helyi adók fajtáit és mértékét”*. (Nagy, 2015) A helyi adók jelentik a legfontosabb bevételi forrást az önkormányzatok számára. Továbbá lehetnek még más fajta bevételek az önkormányzatok számára, mint például: *„felhalmozási bevételek, támogatások (kapott) általános működési és ágazati, kiegészítő, rendkívüli önkormányzati támogatások stb. Mellesleg még lehetnek átengedett megosztott központi adók, termőföld bérbeadás, belföldi gépjárműadó (40%), kötvénykibocsátás”*. (Darabos, 2016)

Magyarországon a rendszerváltás után, 1990-ben alkották meg a helyi adókról szóló 1990. évi C törvényt. A helyi adók csoportján belül a helyi iparüzési adó a legkomplexebb adó, hiszen az önkormányzatok egy bizonyos része nem kívánnak élni a HIPA bevezetésével. A dolgozatom során a helyi iparüzési adó komplexitásának a bonyodalmát kívánom megfejteni és leírni.

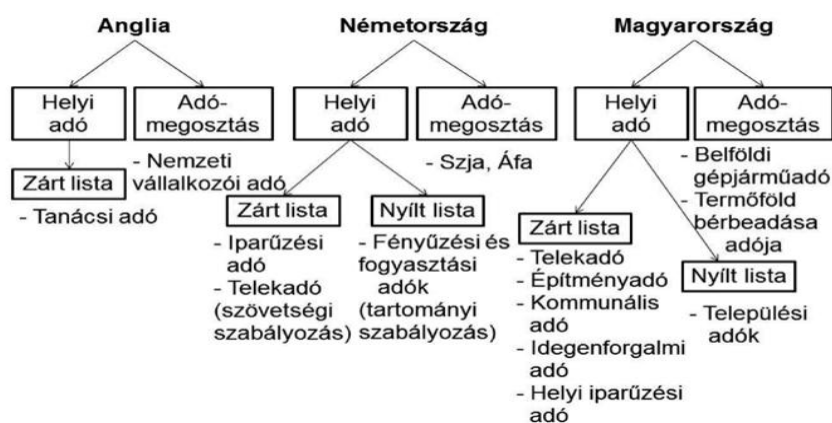
A helyi adókat két alapvető módszer segítségével lehet megállapítani.

- Nyílt listás módszer
- Zárt listás módszer

A nyílt listás módszer a „helyi adók megállapítására vonatkozó hatáskör egyik alaptípusa, azt jelenti, hogy fő szabály szerint a helyi önkormányzat bármilyen adót bevezethet, amelyet központi jogszabály nem tilt. A törvényalkotó ezt a szabadságot csupán generálklauzulákkal korlátozza”. (Kecső, Tombor 2018) A nyílt listás módszer a nemzetközi gyakorlatban nem a legelterjedtebb módszer hiszen az önkormányzatoknak az adórendszereit bonyolultabbá és átláthatatlanná teheti. Az önkormányzatoknak mindig törekednie kell az átláthatóságra, hogy az ellenőrzések során elszámoltathatóak legyenek.

A zárt listás módszer a „a helyi adók megállapítására vonatkozó hatáskör másik alaptípusa, azt jelenti, hogy központi jogszabály (jellemzően törvény) sorolja fel a lehetséges helyi adókat, és rögzíti az adótevénytartalom lényeges tartalmát. Az önkormányzat szabadsága legfeljebb abban áll, hogy a felsorolt adók közül kiválasztja, melyiket szeretné bevezetni és a törvény által lehetővé tett körben, illetve határokon belül dönthet az adótevénytartalmi elemekről”. (Kecső, Tombor 2018) A kutatások szerint a zárt listás módszer azért lehet jobb megoldás, mint a nyílt listás módszer, mert biztosítani tudja a helyi adórendszerek integritását. Anglia, Csehország és Szlovákia zárt listás módszert alkalmaz.

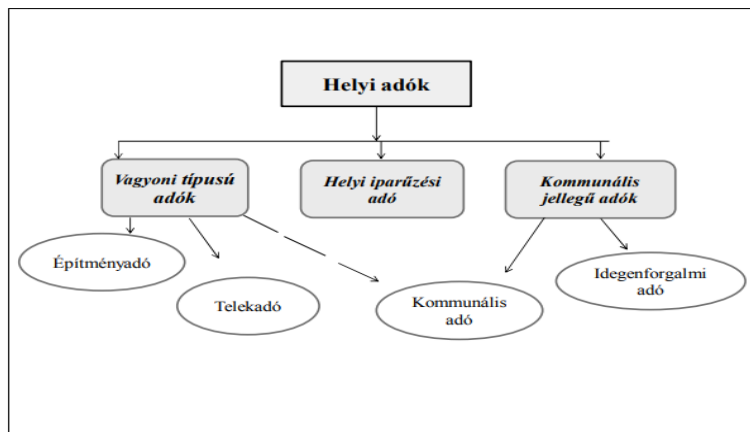
2015.január 1-jével Magyarországon az önkormányzatok a települési adók bevezetése okán a nyílt listás módszert kezdték el alkalmazni. (Kecső, Tombor 2018) Egy ábrával szeretném illusztrálni milyen adók lennének, ha Magyarország önkormányzati rendszere zárt listás módszert alkalmazna. Továbbá Anglia és Németországnak a helyi adórendszerét is szemléltetni szeretném.

3. Ábra: nyílt és zárt listás rendszerek bemutatása (2018)

Forrás: Kecső, Tombor 2018

A helyi adó törvény által lehetőséget kaptak az önkormányzatok, hogy bizonyos fajta adó típusokat bevezethetnek az illetékességi területeiken. A következő ábra jól szemlélteti, hogy milyen típusú adókat vezethet be egy önkormányzat, hogy a pénzügyi helyzetét erősíteni tudja.

4. Ábra: helyi adók bemutatása (2016)

Forrás: Herich, 2016.

Ábra szerint, az önkormányzatok bevezethetnek:

- Vagyoni típusú adót
- Helyi iparűzési adót
- Kommunális jellegű adókat

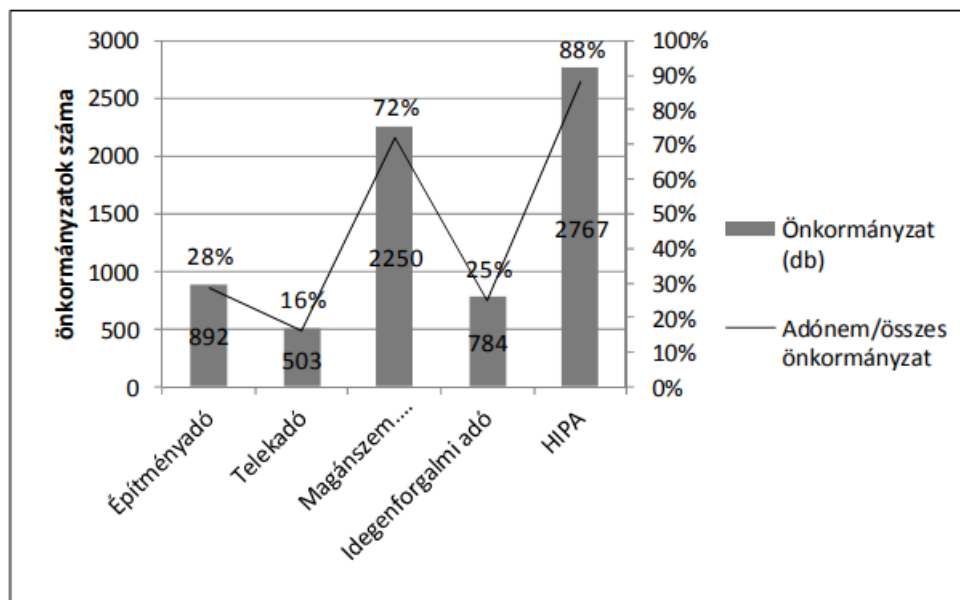
A dolgozatom során ahogyan említettem a helyi iparűzési adónak a komplexitását veszem vizsgálat alá. Ahogyan minden adónak a HIPA-nak is meg kell felelnie azoknak a kritériumoknak, mint például:

- Fedezni tudja a költségvetési kiadásokat.
- Legyen befolyásolási ereje a gazdasági folyamatokra.
- Az arányosság szabályát tartsa be.

A helyi iparűzési adó alanya az a gazdasági szereplő kinek a tevékenysége adóköteles és az *„önkormányzat illetékességi területén állandó vagy ideiglenes jelleggel végzett vállalkozási tevékenység, amelynek alanya a vállalkozó, továbbá a Polgári Törvénykönyvről szóló törvény bizalmi vagyonkezelési szerződés alapján kezelt vagyon.”* (1990.évi C. törvény- a helyi adókról, 4. fejezet, 35. §97 (1))

Mindezek mellett, a törvény a helyi iparűzési adó mértékről csak felső határt szabott meg ami most jelenleg 2%. Az önkormányzatok saját szuverén joguk, hogy most az adó mértéknek a

hány %-át szeretnék kivetni a saját illetékességi területeiken. Az önkormányzatok adóbevételeinek a közel 85% a helyi iparűzési adóból származik. Fontos, hogy foglalkozzunk a HIPA-ból fakadó nehézségekkel, hogy az önkormányzatok képesek legyenek megtervezni a saját bevételeiket.

5. Ábra: helyi adók aránya (2016)
 Forrás: Magyar Államkincstár, 2016 (II)

Az ábra egy 2015-ös adatot mutat a kivetett helyi adókról, amely jól szemlélteti, hogy az önkormányzatok számára a legjelentősebb bevételi forrás a helyi iparűzési adó. Az egyik legnagyobb probléma HIPA-val, hogy „*legnehezebben tervezhető adónemnek számít, a gazdasági helyzet alakulása is befolyásolja a vállalkozások teljesítményét*”. (Darabos, 2016) A téma jelentőségét az adó kiszámíthatatlansága is mutatja, ami egy átfogó adóreform szükségességére utal, mivel az önkormányzatok versenyképességét jelentősen befolyásolja. A kiszámíthatatlanság mellett a helyi iparűzési adó nem biztosít azonos versenyfeltételeket a kis és közép vállalkozások számára. Továbbá az is egy nagy nehézség, hogy a helyi iparűzési adó nagyon erősen tud koncentrálni. Ennek az a következménye, hogy „*vállalkozói közteher megnőtt, bár gazdasági torzító hatása így sem túlságosan jelentős. A kiegyenlített saját bevétel képződést a jövőben a helyi iparűzési adó kistérségi, körzeti megosztása segítheti*”. (Finta, Hoffman, Pálné 2021) Ahogyan a dolgozat elején is hangsúlyoztam nem az összes magyar önkormányzat él a helyi iparűzési adó bevezetésének jogával.

2.tábla Helyi iparűzési adóbevétel településtípusonként (2013)		
	HIPA összege (M Ft)	Egy főre jutó HIPA az országos átlag %-ában
Főváros	99 554,6	118%
Fővárosi kerület	95 650,5	113%
Megyei jogú város	113 084,2	113%
Város	140 650,9	88%
Nagyközség	10 231,9	43%
Község	42 065,8	32%
Összesen	501 237,8	100%

6. Ábra: HIPA adóbevétel településtípusonként (2015)

Forrás: Péteri, 2015

A táblázat jól megmagyarázza azt a tényt, hogy Magyarországon a főváros tudja a legnagyobb mértékben az adóbevételeit (azon belül a helyi iparűzési adót) realizálni. De azt k kell hangsúlyozni, hogy a fővárosnak a helyi adórendszere még mindig nem tudod stabilizálódni. Továbbá azt is megtudhatjuk, hogy a községek nehezebben tudják a helyi adóbevételeiket realizálni. Péteri Gábor, szerint ez azért következhetett be hiszen a „községeknek csak a 86%-a látta értelmét bevezetni a HIPA-t, mert a többi helyen feltehetően hiányzik az adóalap, vagy nem lenne jelentős a befolyó bevétel. A helyi iparűzési adó városi túlsúlya miatt viszonylag hamar beépült a pénzügyi kiegyenlítési rendszerbe”. (Péteri, 2015) Továbbá meg kell említeni, hogy a községek túlnyomó részének nincs megfelelő infrastruktúrája, ami vonzóvá tenné őket a vállalatok számára, hogy vállalkozási tevékenységet folytassanak az adott önkormányzat illetékeségi területén. A magyar állam számos társasági adóalap kedvezményt vezetett be annak érdekében, hogy az egyes térségek gazdaságilag felzárkózhassanak. Egy példát szeretnék megemlíteni, hogy milyen kedvezményt lehet igénybe venni, ami segíteni tudja a felzárkózást. Ilyen kedvezmény lehet például: a szabadvállalkozói zóna, ami lehetőséget ad a kis és középvállalkozásoknak arra, hogy ha egy tárgyi eszközt ruháznak be akkor egy összegű értékcsökkenést tudjanak elszámolni, ami csökkentő tételként fog jelentkezni a társasági adó számításánál.

A következőkben kiseretném emelni Borsód-Abaúj-Zemplén vármegyét, hogy az előzőekben leírt állításaimat egy példával tudjam alátámasztani. Az irodalmi cikkek alapján ebben a vármegyében rendkívül nehéz helyi adókat kivetni, ami két szempontból is kihívást jelent. Egyrészt, a Covid-19 járvány hatására jelentős bevételektől estek el az önkormányzatok. Emellett a helyi iparűzési adó összege is mérséklődött. A kormányzati intézkedések sem bizonyultak hatékonynak, mivel megtiltották az önkormányzatok számára, hogy új helyi adókat

vezessenek be. Valamint rögzítették a helyi iparüzési adómértékét, hogy a kis és középvállalkozások számára ne okozzon nehézséget. Kozma Gábor szerint „*el kell mondani, hogy a települések között igen egyenlőtlen a helyi adóból származó bevétel megoszlása 2020-ban 10 helyi önkormányzathoz folyt be az összes helyi adó 53,3%-a, míg az utolsó 1000 helyhatóság az országos érték (878,5 milliárd Ft) 0,23%-val rendelkezett*”. (Kozma, 2022)

Fontos azt a szempontot elmondani, hogy egy helyi adónak a bevezetése függhet a lakosság számától is. Az önkormányzatok statisztikái alapján elmondható, hogy ha egy önkormányzati térségben a lakosságszám növekszik akkor a helyi adók bevezetésének a hajlandósága javulni fog.

	A	B	C	D	E	F	G	H
0-200	74,2	67,7	6,5	9,7	0,0	4,8	62,9	27,4
201-500	84,9	81,7	7,5	10,8	1,1	5,4	59,1	17,2
501-1000	94,9	92,3	6,4	10,3	2,6	3,8	56,4	19,2
1001-2000	98,6	95,7	14,5	21,7	1,4	5,8	58,0	24,6
2001-5000	100,0	100,0	19,5	31,7	7,3	17,1	51,2	34,1
5001-	100,0	100,0	43,8	75,0	31,3	18,8	43,8	56,3

A – állandó jellegű gazdasági tevékenység után fizetendő helyi iparüzési adó, B – ideiglenes jellegű gazdasági tevékenység után fizetendő helyi iparüzési adó, C – lakások után fizetendő építményadó, D – nem lakás céljára helyiségek után fizetendő építményadó, E – reklámhordozók után fizetendő építményadó, F – Telekadó, G - Magánszemélyek kommunális adója, H – tartózkodási idő után fizetendő idegenforgalmi adó

7. Ábra: lakosságszám kalkuláció Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében (2022)

Forrás: Kozma, 2022

Látható, hogy a nagy lakossággal rendelkező önkormányzatok körében nagyobb a hajlandóság arra, hogy bevezessenek helyi adókat. A kisebb lakossággal rendelkező önkormányzatok „*inkább választják ezt az egyszerűbben kivethető adótípust, mint a nagyobb önkormányzatok, ahol jobban rendelkezésre áll a bonyolultabban megállapítható adóalapú építményadó kivetéséhez szükséges adminisztráció*”. (Kozma, 2022) Mindezek mellett megállapítható, hogy a települések lakosságszáma jelentős hatással bír. Továbbá, fontos szempont a település infrastruktúrájának a fejlettsége. Ezek a tényezők nagy mértékben meghatározzák a kivetett adók lehetséges kimenetelét.

A magyar önkormányzati rendszer nem működik hatékonyan, hiszen a jövedelem arányossága nem valósult meg a rendszerváltás óta. A jövedelem arányosságnak a javításáért a magyar állam bevezette a szolidaritási hozzájárulást, ami a költségvetési törvénybe lett beépítve. Szolidaritási hozzájárulás funkciója, hogy megteremtse az esélyegyenlőséget a gazdagabb és szegényebb önkormányzatok között. A hozzájárulás alapja a költségvetési törvény szerint az önkormányzatok iparüzési adóalapja. A szolidaritási hozzájárulás mértéke 0-0,75 % között található, a mérték akkor növekszik amikor egy lakosra jutó adóerő képesség megemelkedik.

A Pénzügyminisztérium szerint „2021-től szolidaritási hozzájárulást a 22 000 forint feletti egy lakosra jutó adóerő-képességű önkormányzatok teljesítik a központi költségvetésnek, ezen érték alatt nincs fizetési kötelezettség”. (Pénzügyminisztérium, 2024)

A következő ábra megmutatja, hogy 2024-ben milyen határok szerint kell a szolidaritási hozzájárulást teljesíteni.

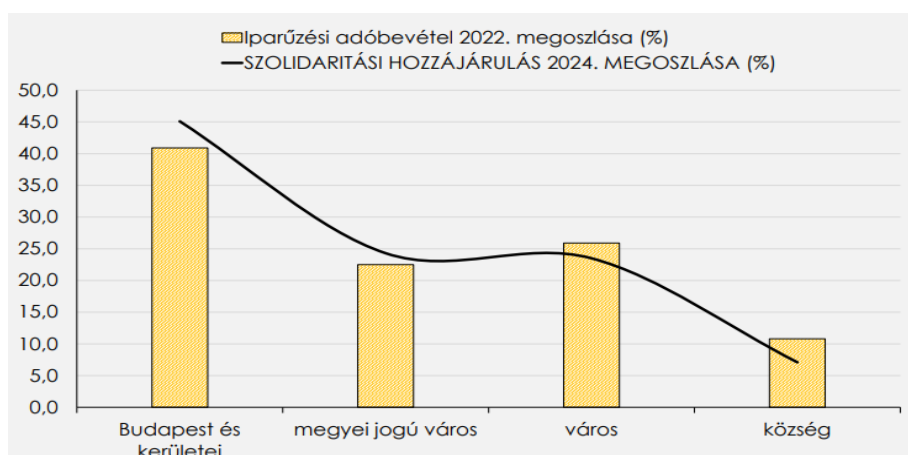
No.	KATEGÓRIÁK A TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZAT EGY LAKOSRA JUTÓ IPARÚZÉSI ADÓERŐ-KÉPESSÉGE SZERINT		HOZZÁJÁRULÁS MÉRTÉKE A SZOLIDARITÁSI HOZZÁJÁRULÁS ALAPJÁNAK SZÁZALÉKÁBAN	
	alsó határ	felső határ	minimum	maximum
1.	0	22 000	0	0
2.	22 001	50 000	0	0,40
3.	50 001	58 000	0,40	0,50
4.	58 001	78 000	0,50	0,60
5.	78 001	102 000	0,60	0,67
6.	102 001	950 000	0,67	0,75

8. Ábra: szolidaritási hozzájárulás alsó és felső határa (2024)

Forrás: Pénzügyminisztérium, 2024

Az önkormányzatok közel 310,6 milliárd forint szolidaritási hozzájárulást fognak teljesíteni 2024-ben. A hozzájárulásnak a teljesítését a Költségvetési törvény szerint nettó finanszírozás keretében kell történnie.

Közgazdasági értelmezés szerint a gazdagabb önkormányzatoknak többletköltségeik fognak keletkezni. Felmerülhet bennünk a kérdés, hogy igazságos-e ez az eljárás. Az egyes önkormányzatoknak plusz kötelezettséget kell teljesíteniük a központi alrendszer felé.

9. Ábra: szolidaritási hozzájárulás megoszlása (2024)

Forrás: Pénzügyminisztérium, 2024

Ahogy az ábrából is kiolvasható, hogy a szolidaritási hozzájárulás tökéletesen tud illeszkedni a helyi iparüzési adóbevételekhez. Az eddigi álláspont szerint, az iparüzési adónak a megreformálása hozzá tud járulni az egyenlőtlenségek csökkentéséhez. Az egyenlőtlenségek csökkentése érdekében először a helyi iparüzési adó kötöttségeit kell módosítani.

Ahogy láthattuk, a magyar önkormányzatoknak számos kihívással kell szembenéznük ahhoz, hogy bevételeiket realizálni tudják és kiadásait fedezzék. Az önkormányzatok számára kiépítették az ASP (Application of the Municipality System) rendszert, amely segítséget nyújt a hatósági ügyintézés feladatainak támogatásában. A rendszernek az alapterületei: helyi adóztatás, gazdálkodás, ingatlanvagyon kataszter, ipar és kereskedelem, hagyatéki ügyintézés és iratkezelés.

A legfontosabb alapterület, amit hangsúlyozni szeretnék az a helyi adóztatás. De érdemes kiemelni, hogy mik azok az előnyök, amiért érdemes használni vagy tovább fejleszteni az ASP rendszert.

- *„Az igénybe vehető rendszerek lefedik az önkormányzati hatósági és gazdálkodási folyamatok legfontosabb elemeit.*
- *központi rendszerüzemeltetés*
- *A szolgáltatás támogatja a jogszabályokban előírt kötelező feladatok ellátását, az analitikus nyilvántartások vezetését, és a jogszabályokban meghatározott kötelező adatszolgáltatások előállítását.*
- *A rendszerek biztosítják az elektronikus ügyintézéshez szükséges technológiákat, az ügyfelek igényeihez igazodó, egységes önkormányzati e-ügyintézési szolgáltatásoka*
- *A szolgáltatások igénybevétele az önkormányzatok számára ingyenes. Az ASP szolgáltatás jogszabálykövető működése biztosított: a joghatályos állapotban tartás is központi, állami feladat és költség.*
- *A rendszerek integráltan, egymással kommunikálva és összehangoltan működnek.*
- *Az önkormányzatokként elkülönült adattárolás és mentés központilag biztosított. Az adatok védettek, azokhoz csak a jogosultsággal rendelkező felhasználók férnek hozzá. A jogosultságokat az önkormányzatok kezelik.*
- *A bevezetéshez szükséges oktatás központilag biztosított.*

- *A felhasználók folyamatos támogatása is biztosított az ASP ügyfélszolgálatán, ami elérhető telefonon, e-mailben és a központi szolgáltatásmenedzsment rendszer hibabejelentő szolgáltatásán keresztül.*
- *A felhasználók folyamatos szakmai tájékoztatása és támogatása a jogszabályi környezet és a rendszer technikai módosításaival kapcsolatban”. (Kócsáné és Halász, 2019)*

Láthatóan ezek a funkciók valós lehetőséget adnak ahhoz, hogy az önkormányzatok működése hatékonyabbá váljon.

Az elkövetkező sorokban helyi adórendszer modelleket és helyi adónemeket fogok bemutatni európai példák alapján.

A Helyi Önkormányzatok Európai Chartája az európai önkormányzatok számára biztosít minden olyan jogot, ami kell a megfelelő helyi adórendszer kiépítéséhez. A legfontosabb jog, amit az önkormányzatok gyakorolhatnak, hogy bármilyen tárgyat vagy tevékenységet megadóztathatnak, ha az nem sért más jogszabályokat. Európában kétfajta önkormányzati modell létezik, ami lehet az angolszász és a kontinentális modell.

Az önkormányzatokkal kapcsolatos kérdések azért is elengedhetetlenek hiszen a helyi adóztatás tud egy valós képet mutatni az adott tagország gazdálkodásáról és adózási rendszeréről. Gróf Katalin állításával egyet tudok érteni miszerint *„A helyi adózás tekintetében az európai gyakorlat rendkívül sokszínű. Az eltérő történelmi, társadalmi és kulturális fejlődés következtében az országok közigazgatási rendszereiben, fiskális politikájában különbségek mutatkoznak”*. (Gróf, 2016) Továbbá, a közigazgatási struktúrák is különbözőek az európai országok között. A legfőbb különbség ott található, hogy mekkora mértékben oszlanak meg az adóbevételek az egyes kormányzati szegmensek között.

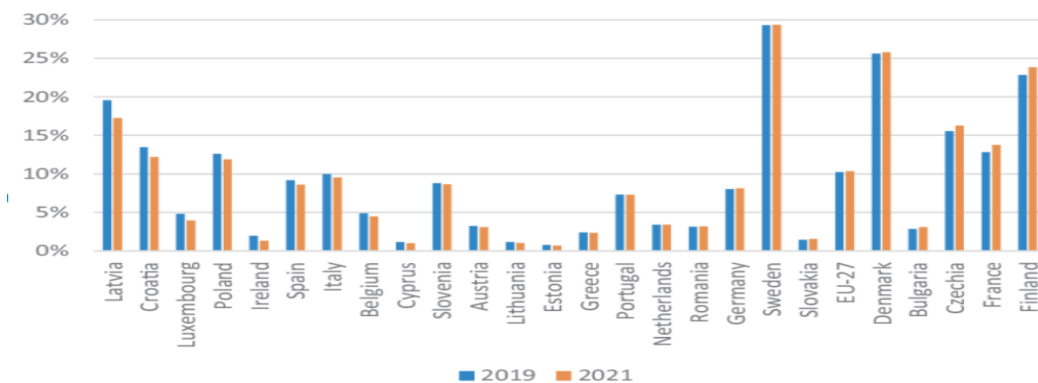
A következő ábra bemutatja, milyen helyi adók léteznek az egyes európai országokban.

Ország	Helyi adónemek
Ausztria	Ingatlanadó, kommunális adó
Dánia	Helyi jövedelemadó, földadó, vállalkozási vagyonadó
Egyesült Királyság	Lakossági ingatlanadó
Észtország	Földadó
Finnország	Helyi jövedelemadó, ingatlanadó
Franciaország	Ingatlanadó, lakóhelyi adó, személyszállítási adó, közlekedési adó, áramadó, városfejlesztési adó
Hollandia	ingatlanadó, ebadó, földadó, idegenforgalmi adó
Írország	Ingatlanadó
Izland	Helyi jövedelemadó, ingatlanadó
Lengyelország	Ingatlanadó, mezőgazdasági adó, gépjárműadó buszokra és tehergépjárművekre, erdészeti adó, ebadó
Luxemburg	Vállalkozási nyereségadó pótlója, ingatlanadó
Magyarország	Iparüzési adó, ingatlanadó, idegenforgalmi adó, kommunális adó, települési adó
Németország	Iparüzési adó, ingatlanadó, helyi fogyasztási és fényűzési adók
Norvégia	Helyi jövedelemadó, vagyonadó, vállalkozási ingatlanadó
Olaszország	Vagyonadó, jövedelemadóra pótló, helyi szolgáltatási adó, személyszállítási adó, helyi reklámadó, közterület-használati adó
Portugália	Helyi jövedelemadó, vagyonadó, vállalkozási nyereségadóra pótló
Spanyolország	Ingatlanadó, iparüzési adó, gépjárműadó, építési adó, értéknövekedési adó
Svájc	Jövedelmi és vagyonadó, fejadó/háztartási adó, társasági adóra pótló, öröklési és ajándékozási adó, lottónyeremények adója, ingatlanadó, ingatlan-átruházási adó, ebadó, szórakozási adó
Svédország	Helyi jövedelemadó
Szlovákia	Ingatlanadó, gépjárműadó, ebadó, idegenforgalmi szállásadó, közterület-használati adó, árusító automaták adója, nukleáris létesítmények adója

10. Ábra: helyi adónemek az Európai országokban (2016)

Forrás: Gróf, 2016

Az Európai Uniónak jelenleg nincs befolyásolási ereje a tagállamok adópolitikájának szabályozásában. Azonban, ha egyes kérdéseket a tagállamok nem tudnak megoldani, az Európai Unió élhet harmonizációs eszközeivel. A vállalatok számára sokkal átláthatóbb rendszert jelentene, ha az országok helyi adórendszerei harmonizáltabbak lennének. Ha az országok meg tudnának egyezni a helyi adórendszereik harmonizálásában. Jelentősen csökkenne az adminisztrációs teher és átláthatóságot biztosítana a vállalatok számára. Magyarországon a legnagyobb kihívást egyértelműen a helyi iparüzési adó komplexitása okozza.

11. Ábra: helyi adóbevételek megoszlása az Európai országok között (2023)

Forrás: Franek, 2023

Az ábra a 2019-es adatokat hasonlítja össze a 2021-es év adataival. Láthatjuk, hogy az európai országoknak a helyi adóbevételeiknek az aránya az összes adóbevételekhez képest mennyi volt. A skandináv országokban igen jelentős a helyi adóbevételek aránya hiszen az önkormányzatok autonómiája nagyon erős.

A pénzügyi tudatosságuk magasabb, mint a többi európai önkormányzatokéhoz képest. „*A skandináv modellben a nagyméretű helyi önkormányzatok széles felelősségi és hatásköre jellemző. Ide tartozik többek között Svédország és Dánia. A kisebb településeket összevonták, hogy a mérhető egységek létrehozásával megpróbálják elkerülni a települések nagyságrendbeli eltéréséből adódó problémákat. A magas lakosságszámú települési önkormányzatok az összes alapfeladatot ellátják. A megye nyújtja a középfokú szolgáltatásokat, főként az egészségügy, a közoktatás és a tömegközlekedés területén*”. (Gróf, 2016)

A következőkben az angol helyi adórendszert fogom szemléltetni mert Anglia a zárt listás rendszert alkalmazza. A választásom oka, hogy bemutassak egy eltérő helyi adórendszert alkalmazó országot. Leszeretném írni, hogy mivel lehet jobb a zárt listás rendszer, mint a nyílt listás rendszer. Hiszen tudjuk, hogy Magyarország nyílt listát alkalmaz.

Angliában az önkormányzati rendszer három fő területre osztható fel: nagyvárosi területre (metropolitan area), grófsági területre (shire area) és fővárosi területre (capital area). Az angol önkormányzatok felelőssége sokkal szigorúbb és kötöttebb, mint a magyar önkormányzatoké. Az angol önkormányzatok kötelessége a humán jellegű közfeladatok ellátása, mint például a helyi oktatás finanszírozása. Továbbá még feladatuk az infrastruktúrához kapcsolódó feladatok elvégzése is.

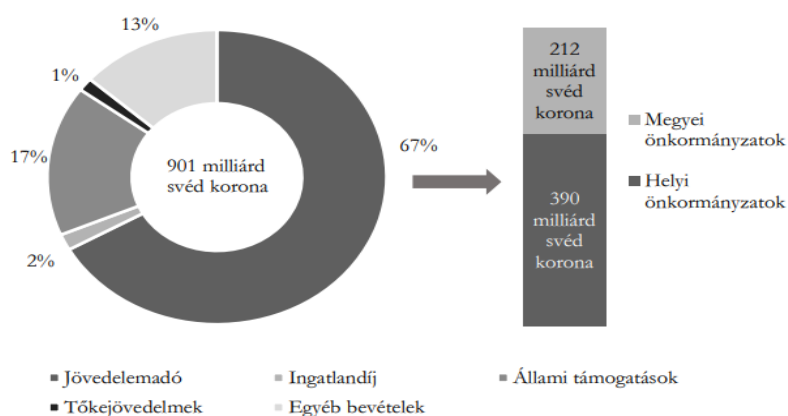
Hasonlóan a magyar önkormányzatokhoz, az angol önkormányzatok is saját maguk állapítják meg az adómértékeket, amelyeket a Local Government Finance Act törvény szabályoz.

Angliában a használatos helyi adó az a tanácsi adó (council tax). A tanácsi adó az egy „*vagyoni típusú adó, melynek tárgya a lakás (dwelling)*”. Az adó alanya főszabály szerint az a 18. életévét betöltött természetes személy, aki határozatlan időre szóló korlátlan joga alapján a lakásban él. A tanácsi adó alapja a központi adóhatóság (Valuation Office Agency – VOA) szervezeti egysége által 1991-ben megállapított forgalmi érték. A szervezet által összeállított jegyzék alapján kell a helyi önkormányzatoknak a tanácsi adót kivetniük”. (Gróf, 2016) A tanácsi adó átlagosan a helyi adóbevételek 16%-át teszi ki. A többi helyi adóból csak csekély összegek folynak be az angol önkormányzatokhoz. Az angol önkormányzatoknak tehát éppúgy szükségük van a kormányzati támogatásokra, mint a magyar önkormányzatoknak.

Összeségében megállapítható, hogy az angolszász „*önkormányzati rendszerének felépítését és a helyi szinten ellátandó közfeladatok szubnacionális kormányzati szintek közötti megosztottságát hűen alátámasztja a települési önkormányzatok, valamint a közbenső és a regionális szinten működő önkormányzatok alacsony száma*”. (Gróf, 2016)

A következő ország, amit szemléltetni szeretnék az Svédország. Svédország azon kevés országok egyike, ahol az önkormányzati adóbevételek meghaladják más európai önkormányzatok bevételeit. Véleményem szerint a skandináv országoktól nagyon sok hasznos megoldást tudna átvetni Magyarország, hogy az önkormányzati rendszere javulni tudjon. Svédország egy alkotmányos monarchia, ahol a svéd alkotmányban rögzítették az önkormányzatokkal kapcsolatos szabályozásokat. A svéd modellben az önkormányzatoknak a funkciói elengedhetetlenek az ország működéséhez hiszen az önkormányzatok feladatai között van a közjólét biztosítása és a közszolgáltatások finanszírozása. Megállapítható, hogy a svéd jóléti állam számára elengedhetetlen pillére az önkormányzati rendszer ezért Svédországban találhatók meg a legnagyobb önkormányzatok.

A svéd önkormányzatok az összes kormányzati kiadásoknak közel 50% költik el.

12. Ábra: svéd önkormányzatok bevételei (2016)

Forrás: Gróf, 2016

Az ábra egy 2014-ben készült kimutatás adatait mutatja a svéd önkormányzati szektor bevételeiről. Továbbá tökéletesen szemlélteti a svéd önkormányzatoknak az autonómiáját hiszen kevésbé szorúlnak külső finanszírozásra.

Összefoglalásként kisseretném fejteni, hogy az irodalmi cikkek is azt a megállapítást támasztják alá, hogy az önkormányzatok rendszere elengedhetetlen egy ország működéséhez. Egyes országok helyi adórendszerei különböznek egymástól. Bizonyos országok önkormányzatai képesek megőrizni saját autonómiájukat. A magyar önkormányzatok helyzete kevésbé javult a rendszerváltás óta. A dolgozat során az önkormányzatoknak a fontosságát szeretném hangsúlyozni, hiszen egy új struktúrát kell kialakítani ahhoz, hogy a magyar önkormányzati rendszer ne legyen aluladózottat.

2.Anyag és módszertan

Az elkövetkező oldalakon részletesen kitérek az elemzések módszertanára és azok eredményeire. Az elemzések pontos elvégzéséhez az (SPSS) statisztikai programcsomagot használtam. A vizsgált időszak 2015-től 2022-ig tart. Azt vizsgálom, mely tényezők folyásolják be az önkormányzatok aluladózottatottságukat és szuverenitását. Ezenkívül az elemzések során a helyi iparüzési adó komplexitására is keresem a választ.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	egyéb város	320	10,1	10,1
	főváros / kerület	23	0,7	0,7
	Budapest főváros	1	0,0	0,0
	község	2675	84,2	84,2
	megyei jogú város	25	0,8	0,8
	nagyközség	134	4,2	4,2
	Total	3178	100,0	100,0

13. Ábra: településkategóriák (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Az elemzések megkezdése előtt készítettem egy táblázatot, amely bemutatja a vármegyékben található települések gyakoriságát. Az elemzések végén egy pontos képet kaphatunk arról, hogy mely településeken alacsony az önkormányzatok bevételei.

- A vizsgált vármegyék a következők:

		megyekód			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Budapest	24	0,8	0,8	0,8
	Bács-Kiskun	119	3,7	3,7	4,5
	Baranya	301	9,5	9,5	14,0
	Békés	75	2,4	2,4	16,3
	Borsod-Abaúj-Zemplén	358	11,3	11,3	27,6
	Csongrád-Csanád	60	1,9	1,9	29,5
	Fejér	108	3,4	3,4	32,9
	Győr-Moson-Sopron	183	5,8	5,8	38,6
	Hajdú-Bihar	82	2,6	2,6	41,2
	Heves	121	3,8	3,8	45,0
	Jász-Nagykun-Szolnok	78	2,5	2,5	47,5
	Komárom-Esztergom	76	2,4	2,4	49,9
	Nógrád	131	4,1	4,1	54,0
	Pest	187	5,9	5,9	59,9
	Somogy	246	7,7	7,7	67,6
	Szabolcs-Szatmár-Bereg	229	7,2	7,2	74,8
	Tolna	109	3,4	3,4	78,3
	Vas	216	6,8	6,8	85,1
	Veszprém	217	6,8	6,8	91,9
	Zala	258	8,1	8,1	100,0
	Total	3178	100,0	100,0	

14. Ábra: vizsgált vármegyék (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Magyarország összes vármegyéjének önkormányzatait elemzem, hogy a kutatás reprezentatív legyen. A táblázat megmutatja, hogy a vármegyékben összesen hány önkormányzat található. Az adatok alapján Magyarországon összesen 3178 db önkormányzat működik. A legtöbb önkormányzat láthatóan Borsód-Abaúj Zemplén vármegyében találhatóak meg. Nagyon érdekes, hogy a legtöbb önkormányzat a legszegényebb vármegyékben találhatóak meg. Felmerülhet a kérdés, hogy mi okozhatta ezt a helyzetet. A téma fontossága nagyon is releváns a jelenlegi gazdasági helyzetben. Az önkormányzatok versenyképessége befolyásolhatja egy ország gazdasági dinamikáját.

megyekód		településkód						Total
		egyéb város	főváros / kerület	Budapest főváros	község	megyei jogú város	nagyközség	
	Budapest	0	23	1	0	0	0	24
	Bács-Kiskun	20	0	0	87	2	10	119
	Baranya	13	0	0	284	1	3	301
	Békés	21	0	0	45	1	8	75
	Borsod-Abaúj-Zemplén	28	0	0	320	1	9	358
	Csongrád-Csanád	8	0	0	41	2	9	60
	Fejér	15	0	0	78	2	13	108
	Győr-Moson-Sopron	10	0	0	167	2	4	183
	Hajdú-Bihar	20	0	0	50	1	11	82
	Heves	10	0	0	105	1	5	121
	Jász-Nagykun-Szolnok	21	0	0	52	1	4	78
	Komárom-Esztergom	10	0	0	62	2	2	76
	Nógrád	5	0	0	125	1	0	131
	Pest	53	0	0	108	1	25	187
	Somogy	15	0	0	228	1	2	246
	Szabolcs-Szatmár-Bereg	27	0	0	184	1	17	229
	Tolna	10	0	0	93	1	5	109
	Vas	12	0	0	203	1	0	216
	Veszprém	14	0	0	199	1	3	217
	Zala	8	0	0	244	2	4	258
Total		320	23	1	2675	25	134	3178

15. Ábra: részletező tábla (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A következő táblázat már részletesen megmutatja, hogy az egyes vármegyékben hány fajta település található meg. Ezek alapján Magyarország megjelölheti azokat a térségeket, ahol a vállalatok megfelelő állami támogatással részt vehetnek a települések és városok fejlesztésében.

Az elemzések módszertana a következő:

Módszertanok:

Varianciaanalízis (Klaszter táblák segítségével)

Helyi iparüzési adóval kapcsolatos statisztikai elemzések

Önállóság elemzése az önkormányzatok körében

(Önállóság= adott évi HIPA összeg/ adott évi működési kiadások összege)

Önkormányzatokról készült szisztematizált összefoglaló

16. Ábra: elemzések módszertana (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A dolgozat célja, hogy hogyan lehet az önkormányzatok helyzetét javítani. Mellesleg, még arra is keresem a választ, hogy a helyi iparüzési adóval kapcsolatos bonyodalmakat hogyan lehetne

kiküszöbölni. A dolgozat egy rendkívül fontos gazdaságpolitikai kérdést vizsgál, amelynek célja az önkormányzatok versenyképességének növelése.

2.1 Helyi iparűzési adóval kapcsolatos statisztikai elemzések

A helyi iparűzési adóval kapcsolatban érdekes adatok születtek. Megvizsgáltam, hogy egy főre mennyi HIPA jut 2015-től 2022-ig. Részletezni fogom, hogy az 1 főre jutó HIPA-nak az összege mekkora a vizsgált településeken. Az első településkategória, amit elemezni fogok az egyéb városok lesznek.

településkód		1 főre jutóHIPA2015	1 főre jutóHIPA2016	1 főre jutóHIPA2017	1 főre jutóHIPA2018	1 főre jutóHIPA2019	1 főre jutóHIPA2020	1 főre jutóHIPA2021	1 főre jutóHIPA2022
egyéb város	N	320	320	320	320	320	320	320	320
	Mean	0,0446	0,0460	0,0473	0,0522	0,0589	0,0630	0,0653	0,0626
	Median	0,0301	0,0315	0,0314	0,0358	0,0406	0,0369	0,0362	0,0384
	Std. Deviation	0,05118	0,05120	0,05158	0,05234	0,05776	0,05098	0,06058	0,07218

17. Ábra: 1 főre jutó HIPA összeg az egyéb városokban (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Elemzésünk időszaka 2015-től egészen 2022-ig tart. 2015-ben átlagosan 0,0446 millió Ft, azaz 44 600 Ft jutott egy főre. 2022-ben pedig átlagosan 0,0626 millió Ft, ami 62600 Ft-ot jelent 1 főre.

A következő táblázatban szemléltetni szeretném, hogy évről-évre mekkora az átlagos változás mértéke az 1 főre jutó HIPA az egyéb városokban. Az értékek mind millió Ft-ban vannak megadva!

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	46000/44600= 1,031	(+) 3,14%
2017	47300/46000= 1,028	(+) 2,83%
2018	52200/47300= 1,104	(+) 10,4%
2019	58900/52200= 1,128	(+) 12,83%
2020	53000/58900= 0,9	(-) 10%
2021	55300/53000= 1,043	(+) 4,34%
2022	62600/55300= 1,132	(+) 13,2%

18. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ahogy a táblázat is mutatja évenként átlagosan 5,25%-kal növekedett az 1 főre jutó HIPA az egyéb városokban. A 2015-ös bázisévhez képest nem tudott jelentős mértékben növekedni, aminek számos oka lehet. A legfőbb magyarázó ok az lehet, hogy országos szinten a szegényebb városok önkormányzatai nem tudtak, vagy csak nagyon kevés iparűzési adóbevételt tudtak realizálni.

A következő táblázatban szemléltetni szeretném, hogy bázisához képest mekkora a változás mértéke az egy főre jutó HIPA összegében az egyéb városokban.

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	46000/44600= 1,031	(+) 3,14%
2017	47300/44600= 1,061	(+) 6,1%
2018	52200/44600= 1,170	(+) 17%
2019	58900/44600= 1,321	(+) 32,1%
2020	53000/44600= 1,188	(+) 18,8%
2021	55300/44600= 1,240	(+) 24%
2022	62600/44600= 1,404	(+) 40,4%

19. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

2015-ös bázis évhez képest 2022-ben az 1 főre jutó HIPA összege az egyéb városokban 40,4%-kal nőtt.

Összefoglalva elmondható, hogy az egyéb városok önkormányzatainak szükségük van állami támogatásokra. Az önkormányzatok nem tudnak érdemben kivetni iparüzési adót mert nagyon kevés a kis és közép vállalkozások létszáma. Továbbá hátráltató tényező, hogy ezeken a településeken az infrastruktúra nem megfelelő. Az infrastruktúra hiányosságai miatt az egyéb városok önkormányzatai nem tudnak vonzóak lenni a vállalkozások számára.

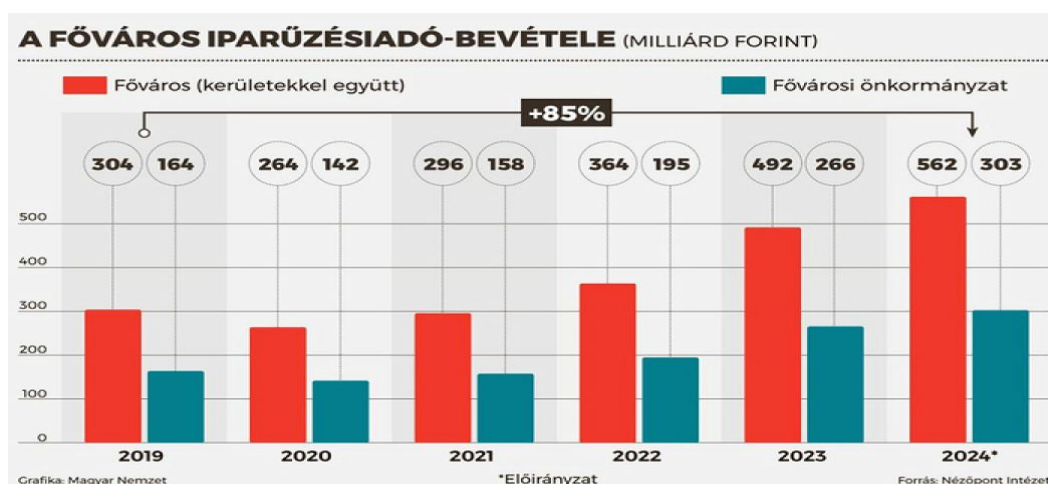
A következő településkategória a főváros és annak kerületei.

településkód		1 főre jutóHIPA2015	1 főre jutóHIPA2016	1 főre jutóHIPA2017	1 főre jutóHIPA2018	1 főre jutóHIPA2019	1 főre jutóHIPA2020	1 főre jutóHIPA2021	1 főre jutóHIPA2022
főváros / kerület	N	23	23	23	23	23	23	23	23
	Mean	0,0629	0,0643	0,0662	0,0736	0,0817	0,0740	0,0822	0,1013
	Median	0,0648	0,0660	0,0679	0,0760	0,0836	0,0727	0,0820	0,1000
	Std. Deviation	0,01514	0,01540	0,01586	0,01755	0,01957	0,00696	0,00777	0,00948
Budapest főváros	N	1	1	1	1	1	1	1	1
	Mean	0,0673	0,0724	0,0793	0,0891	0,0981	0,0852	0,0944	0,1168
	Median	0,0673	0,0724	0,0793	0,0891	0,0981	0,0852	0,0944	0,1168
	Std. Deviation								

20. Ábra: 1 főre jutó HIPA összeg a főváros és kerületeiben (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Magyarországon a főváros és annak kerületeinek önkormányzatai képesek biztosítani a stabil működést. A legtöbb multinacionális nagy vállalat a főváros és annak kerületeiben végeznek helyi iparüzési tevékenységet.

21. Ábra: főváros iparüzési adóbevétele (2024)

Forrás: Nézőpont intézet, 2024

A fenti táblázat is szemléletesen mutatja, hogy a főváros és kerületek önkormányzatai nagy mértékű iparüzési adót tudnak realizálni. De emellett nagyon sok szolidaritási hozzájárulást is kell teljesíteniük, hogy kisegítsék a szegényebb települések önkormányzatait.

A következő táblázatban szeretném bemutatni, hogy évről-évre mekkora az 1 főre jutó HIPA összegének átlagos változása a főváros önkormányzati területén. Az értékek millió Ft-ban vannak megadva!

2015-ben az egy főre jutó HIPA összege 0,0673 millió forint, azaz 67 300 Ft volt. 2022-ben pedig 0,1168 millió forint, ami 116 800 Ft-ot jelentett.

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	$72400/67300 = 1,076$	(+) 7,6%
2017	$79300/72400 = 1,095$	(+) 9,5%
2018	$89100/79300 = 1,123$	(+) 12,3%
2019	$98100/89100 = 1,101$	(+) 10,1%
2020	$85200/98100 = 0,869$	(-) 13,1%
2021	$94400/85200 = 1,108$	(+) 10,8%
2022	$116800/94400 = 1,237$	(+) 23,7%

22. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ahogy a táblázat is mutatja évenként átlagosan 8,7%-kal növekedett az 1 főre jutó HIPA összege a fővárosi önkormányzat illetékes területén.

A következő táblázatban szemléltetni szeretném, hogy bázis évhez képest mekkora a változás mértéke az 1 főre jutó HIPA összege a főváros önkormányzati területén. Az értékek millió Ft-ban vannak megadva!

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	72400/67300= 1,076	(+) 7,6%
2017	79300/67300= 1,178	(+) 17,8%
2018	89100/67300= 1,324	(+) 32,4%
2019	98100/67300= 1,458	(+) 45,9%
2020	85200/67300= 1,266	(+) 26,6%
2021	94400/67300= 1,403	(+) 40,3%
2022	116800/67300= 1,736	(+) 73,6%

23. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Bázis évhez képest 2022-ben az 1 főre jutó HIPA összege a főváros önkormányzati illetékességi területén átlagosan 73,6%-kal nőtt.

A következő táblázatban szeretném szemléltetni, hogy évről-évre mekkora az 1 főre jutó HIPA összegének átlagos változása a főváros kerületeinek önkormányzati területein. Az értékek millió Ft-ban vannak megadva!

2015-ben az egy főre jutó HIPA összege 0,0629 millió forint, azaz 62 900 Ft volt. 2022-ben pedig 0,1013 millió forint, ami 101 300 Ft-ot jelentett.

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	64300/62900= 1,022	(+) 2,2%
2017	66200/64300= 1,03	(+) 3%
2018	73600/66200= 1,112	(+) 11,2%
2019	81700/73600= 1,110	(+) 11%
2020	74000/81700= 0,91	(-) 8%
2021	82200/74000= 1,111	(+) 11,1%
2022	101300/82200= 1,232	(+) 23,2%

24. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ahogy a táblázat is mutatja, az egy főre jutó HIPA összege évenként átlagosan 7,7%-kal növekedett a fővárosi kerületek önkormányzati területein.

A következő táblázatban szeretném szemléltetni, hogy a bázisévhez képest mekkora az 1 főre jutó HIPA változásának mértéke a fővárosi kerületek önkormányzati területein. Az értékek millió Ft-ban vannak megadva!

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	64300/62900= 1,022	(+) 2,2%
2017	66200/62900= 1,052	(+) 5,2%
2018	73600/62900= 1,170	(+) 17%
2019	81700/62900= 1,3	(+) 30%
2020	74000/62900= 1,176	(+) 17,6%

2021	82200/62900= 1,307	(+) 30,7%
2022	101300/62900= 1,610	(+) 61%

25. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A 2015-ös bázisévhez képest 2022-ben az egy főre jutó HIPA összege 61%-kal emelkedett a fővárosi kerületek önkormányzati területein.

Összefoglalásként elmondható, hogy a főváros és kerületeinek önkormányzatai realizálják a legtöbb iparüzési adóbevételt. De azt láthattuk, hogy a 2020-ban vissza esett az adóbevételek mértéke hiszen a Covid-19 járvány idején. A vállalatok arra az időszakra kevesebb adót kellett befizetniük. 2020-ban minden településen visszaesés történt az adóbevételek terén.

A főváros tekintetében azt lehet elmondani, hogy a helyi iparüzési adó nagyon erősen koncentrálódott. A főváros területén nagyon sok vállalat típus megtalálható, mint például: szolgáltatói és termelői vállalatok.

A következő településkategória a községek.

településkód		1 főre jutóHIPA2015	1 főre jutóHIPA2016	1 főre jutóHIPA2017	1 főre jutóHIPA2018	1 főre jutóHIPA2019	1 főre jutóHIPA2020	1 főre jutóHIPA2021	1 főre jutóHIPA2022
601	N	2675	2675	2675	2675	2675	2675	2675	2675
614	Mean	0,0182	0,0173	0,0182	0,0214	0,0244	0,0218	0,0241	0,0279
615	Median	0,0087	0,0092	0,0098	0,0112	0,0125	0,0115	0,0112	0,0122
616	Std. Deviation	0,07840	0,03718	0,04238	0,05109	0,06659	0,04724	0,07446	0,12577
617									

26. Ábra: 1 főre jutó HIPA összeg a községeken (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A következő táblázatban szeretném szemléltetni, hogy évről-évre mekkora az 1 főre jutó HIPA összegének átlagos változása a községek önkormányzati területein. Az értékek millió Ft-ban vannak megadva!

2015-ben az egy főre jutó HIPA összege 0,0182 millió forint, azaz 18 200 Ft volt. 2022-ben pedig 0,0279 millió forint, ami 27 900 Ft-ot jelentett.

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	17300/18200= 0,950	(-) 5%
2017	18200/17300= 1,052	(+) 5,2%
2018	21400/18200= 1,177	(+) 17,7%
2019	24400/21400= 1,140	(+)14 %
2020	21800/24400= 0,893	(-) 10,7%
2021	24100/21800= 1,11	(+) 11%
2022	27900/24100= 1,158	(+) 15,8%

27. Ábra: változások mérése (2024)
 Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A községek önkormányzatainak helyzete nem mutatott jelentős javulást. A községek önkormányzatai jelentősen aluladóztatottak és nagymértékben függenek a támogatásoktól. A támogatás függőségnek a jelét a 2020-as időszakhoz viszonyítva lehet jól látni. A járvány időszaka minden önkormányzatot kedvezőtlenül érintett. A fejlődés mértéke nem jelentős, ami nem biztosít biztonságot és átláthatóságot a községek önkormányzatai számára.

A következő táblázatban szeretném szemléltetni, hogy a bázisévhez képest mekkora az 1 főre jutó HIPA összegének átlagos változása a községek önkormányzati területein. Az értékek millió Ft-ban vannak megadva!

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	17300/18200= 0,950	(-) 5%
2017	18200/18200= 1	Nincs változás
2018	21400/18200= 1,177	(+) 17,7%
2019	24400/18200= 1,340	(+) 34%
2020	21800/18200= 1,198	(+) 19,8%
2021	24100/18200=1,324	(+) 32,4%
2022	27900/18200= 1,533	(+) 53,3%

28. Ábra: változások mérése (2024)
 Forrás: Saját szerkesztés, 2024

2022-re a változás mérték 153,3%-ra nőtt, ami nagy mértékű változást jelent bázis évhez képest. De ki kell hangsúlyozni, hogy a községek bevételei még mindig nem elégségesek. Ahhoz, hogy stabilitást érjenek el a községek infrastruktúrát kell fejleszteni.

A következő településkategória a nagyközségek. Emellett, összefogom hasonlítani őket, hogy mik a legfőbb különbségek a kis és nagyközségek között!

településkód		1 főre jutóHIPA2015	1 főre jutóHIPA2016	1 főre jutóHIPA2017	1 főre jutóHIPA2018	1 főre jutóHIPA2019	1 főre jutóHIPA2020	1 főre jutóHIPA2021	1 főre jutóHIPA2022
nagyközség	N	134	134	134	134	134	134	134	134
	Mean	0,0235	0,0244	0,0264	0,0302	0,0320	0,0301	0,0332	0,0354
	Median	0,0146	0,0142	0,0151	0,0193	0,0207	0,0195	0,0182	0,0199
	Std. Deviation	0,03347	0,03148	0,03399	0,03779	0,03839	0,03752	0,04790	0,04965

29. Ábra: 1 főre jutó HIPA összeg a nagyközségeken (2024)
 Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A következő táblázatban szeretném szemléltetni, hogy évről-évre mekkora az 1 főre jutó HIPA összegének átlagos változása a nagyközségek önkormányzati területein. Az értékek millió Ft-ban vannak megadva!

2015-ben az egy főre jutó HIPA összege 0,0235 millió forint, azaz 23 500 Ft volt. 2022-ben pedig 0,0354 millió forint, ami 35 400 Ft-ot jelentett.

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	24400/23500= 1,038	(+) 3,8%
2017	26400/24400= 1,082	(+) 8,2%
2018	30200/26400= 1,144	(+) 14,4%
2019	32000/30200= 1,060	(+) 6%
2020	30100/32000= 0,941	(-) 5,9%
2021	33200/30100= 1,103	(+) 10,3%
2022	35400/33200= 1,066	(+) 6,6%

30. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ahogy látható, a nagyközségek és a kisközségek között nincsenek jelentős különbségek.

A következő táblázatban szeretném szemléltetni, hogy a bázisévhez képest mennyi az 1 főre jutó HIPA összegének változása a nagyközségek önkormányzati területein. Az értékek millió Ft-ban vannak megadva!

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	24400/23500= 1,038	(+) 3,8%
2017	26400/23500= 1,123	(+) 12,3%
2018	30200/23500= 1,285	(+) 28,5%
2019	32000/23500= 1,362	(+) 36,2%
2020	30100/23500= 1,281	(+) 28,1%
2021	33200/23500= 1,413	(+) 41,3%
2022	35400/23500= 1,506	(+) 50,6%

31. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A nagyközségek viszont a bázisévhez képest jelentősebb növekedést értek el. 2022-ben a növekedés mértéke 50,6% volt bázisévhez képest.

Az utolsó vizsgálandó településkategória a megyei jogú városok. Először egy térképen szeretném bemutatni Magyarország összes megyei jogú városát.

32. Ábra: megyei jogú városok térképe (2019)
 Forrás: Fűhü, 2019

A megyei jogú városok önkormányzatai is eltérnek egymástól. A nyugat-európai önkormányzatok azok, akik rendelkeznek stabil helyi adóbevételekkel. A kelet-európai önkormányzatok nehezebb helyzetben vannak, mivel adóbevételeik bizonytalanabbak. A magyar állam ezért is biztosít megfelelő adókedvezményeket, hogy ösztönözze a külföldi vállalatokat a beruházások végzésére Magyarországon. Ilyen kedvezmény lehet például a fejlesztési adókedvezmény.

A fejlesztési adókedvezménnyel legalább 50%-os intenzitási támogatás lehet elérni. Mellesleg, ösztönzi az önkormányzatokat arra, hogy bátrabban vessenek ki helyi iparüzési adót.

településkód		1 főre jutóHIPA2015	1 főre jutóHIPA2016	1 főre jutóHIPA2017	1 főre jutóHIPA2018	1 főre jutóHIPA2019	1 főre jutóHIPA2020	1 főre jutóHIPA2021	1 főre jutóHIPA2022
megyei jogú város	N	25	25	25	25	25	25	25	25
	Mean	0,0721	0,0756	0,0791	0,0853	0,0941	0,0830	0,0847	0,0982
	Median	0,0615	0,0638	0,0667	0,0728	0,0826	0,0736	0,0714	0,0895
	Std. Deviation	0,03212	0,03666	0,04017	0,04011	0,04236	0,03578	0,03881	0,04419

33. Ábra: 1 főre jutó HIPA összeg a megyei jogú városokban (2024)
 Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A következő táblázatban szeretném szemléltetni, hogy évről-évre mekkora az 1 főre jutó HIPA összegének átlagos változása a megyei jogú városok önkormányzati területein. Az értékek millió Ft-ban vannak megadva!

2015-ben az egy főre jutó HIPA összege 0,0721 millió forint, azaz 72 100 Ft volt. 2022-ben pedig 0,0982 millió forint, ami 98 200 Ft-ot jelentett.

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	75600/72100= 1,049	(+) 4,9%
2017	79100/75600= 1,046	(+) 4,6%

2018	85300/79100= 1,078	(+) 7,8%
2019	94100/85300= 1,103	(+) 10,3%
2020	83000/94100= 0,882	(-) 11,8%
2021	84700/83000= 1,020	(+) 2%
2022	98200/84700= 1,159	(+) 15,9%

34. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Az eredményekből az olvasható ki, hogy a megyei jogú városok sem tudták évről-évre stabilizálni az iparüzési adóbevételt.

A következő táblázatban szeretném szemléltetni, hogy a bázisévhez képest mekkora az 1 főre jutó HIPA összegének változása a megyei jogú városok önkormányzati területein. Az értékek millió Ft-ban vannak megadva!

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	75600/72100= 1,049	(+) 4,9%
2017	79100/72100= 1,097	(+) 9,7%
2018	85300/72100= 1,183	(+) 18,3%
2019	94100/72100= 1,305	(+) 30,5%
2020	83000/72100= 1,151	(+) 15,1%
2021	84700/72100= 1,175	(+) 17,5%
2022	98200/72100= 1,362	(+) 36,2%

35. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

2022-es évben megfigyelhető, hogy a bázis évhez képest 36,2%-kal növekedett az 1 főre jutó HIPA a megyei jogú városok körében. De ha jobban megszemléljük a táblázatot akkor az is megfigyelhető, hogy A 2020-as évben visszaesett a növekedés mértéke. A megyei jogú városoknak is meg kell birkóznuk az externál hatásokkal, mint például a Covid-19 járvánnyal.

Ahogy említettem szolidaritási hozzájárulást kell teljesíteniük a gazdagabb önkormányzatoknak, hogy megteremtsék az esélyegyenlőséget a gazdagabb és szegényebb önkormányzatok között.

Az 1 főre jutó HIPA összeg elemzése során arra a következtetésre jutottam, hogy Budapest és a környező kerületek esetében az arányok kiemelkedőek. Más településeken viszont az eredmények bizonytalanok, ami miatt erősíti a támogatáshoz való függőséget. A helyi iparüzési adónak a komplexitása itt is megmutatkozik, hiszen nem minden önkormányzat számára jelent stabil bevételi forrást.

A következő tételek bemutatásával szeretném szemléltetni, miért elengedhetetlenek az önkormányzatok számára.

A tételek a következők:

- Közhatalmi bevételek
- Működési bevételek
- Működési kiadások
- Államháztartáson belülről kapott működési támogatások
- Munkaadókat terhelő járulékok
- Helyi iparűzési adó bevételek

Ezek a tételek elengedhetetlenek ahhoz, hogy egy átfogó képet kapjunk egy önkormányzat működéséről és állapotáról. Ahogyan a dolgozatban is sokszor kihangsúlyoztam, hogy az önkormányzatok hatással tudnak lenni egy ország nemzetgazdaságára.

Kezdjük is közhatalmi bevételekkel. Közhatalmi bevételnek nevezzük azokat a bevételeket, amelyek az önkormányzatokat az önkormányzatokról szóló törvény alapján megilletik. Közhatalmi bevételek az önkormányzatok számára a helyi adóbevételek. Tipikus helyi adóbevétel az önkormányzatok körében a helyi iparűzési adó.

helyi adók lehetnek:

- Helyi iparűzési adó
- Telekadó
- Építmény adó
- Magánszemélyek kommunális adója
- Idegen forgalmi adó
- Települések adója

A legfontosabb szabály, amit az önkormányzatoknak be kell tartani, hogy a törvény által meghatározott adómaximumnál nem vethetnek ki adót a gazdasági szereplőkre!

További korlátozó szabályozásokat az 1990.évi. C. törvény rendelkezik.

További fontos korlátozások az adómegállapítás során:

- Az önkormányzatok egy bizonyos adótárgyra nem vethetnek ki több adót!
(Adótöbbszörözési tilalmat be kell tartani!)

- A helyi iparűzési adónál nem lehet 1-nél több adómérték!
- Az önkormányzatok évközi módosításokkal nem változtathatja meg az adózók adóterheit!

Az önkormányzatok jogai az adó megállapítása során:

- A helyiadókról szóló törvényben lévő adókat bevezethetik, módosíthatják annak funkcióját és kivezethetik.
- A törvényben meghatározott adómaximumon belül szuverén módon határozhatják meg az adók pontos mértékét.
- Bizonyos előnyöket adhat az önkormányzatok a törvényi kereteken belül egyes nagy adóteljesítménnyel rendelkező gazdasági szereplőknek.

Táblázat adatait millió forintban értelmezendő!

Közhatalmi bevételek2015	Közhatalmi bevételek2016	Közhatalmi bevételek2017	Közhatalmi bevételek2018	Közhatalmi bevételek2019	Közhatalmi bevételek2020	Közhatalmi bevételek2021	Közhatalmi bevételek2022	
3178	3178	3178	3178	3178	3178	3178	3178	
0	0	0	0	0	0	0	0	
779458,02	814253,45	854793,58	929972,09	1014277,74	886383,99	950666,99	1101014,64	

36. Ábra: közhatalmi bevételek vizsgálata (2024)

Forrás: saját szerkesztés, 2024

Az előzőekben megállapítottuk, hogy az 1 főre jutó HIPA mértéke csak Budapest és kerületei esetében elfogadható. Ez a táblázat azt mutatja, hogy a bázis évtől számítva a közhatalmi bevételek összege folyamatosan nő. A közhatalmi bevételek közé minden olyan forrás beletartozik, amely bevételt jelent az önkormányzatok számára, és amelyet a jogszabályok nem tiltanak.

A következő táblázatban lefogom vezetni, hogy évről-évre mennyi az átlagos változás mértéke.

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	$814253,45/779458,02=1,045$	(+) 4,5%
2017	$854793,58/814253,45=1,05$	(+) 5%
2018	$929972,09/854793,58=1,088$	(+) 8%
2019	$1014277,74/929972,09=1,091$	(+) 9,1%
2020	$886383,99/1014277,74=0,874$	(-) 12,6%

2021	950666,99/886383,99= 1,073	(+) 7,3%
2022	1101014,64/950666,99= 1,158	(+) 15,8%

37. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: saját szerkesztés, 2024

A táblázatból láthatjuk, hogy évről-évre kis mértékben növekedtek az önkormányzatok közhatalmi bevételei, ami átlagosan 5,3%-os növekedést jelentett.

2020-ban a közhatalmi bevételek 12,6%-kal csökkentek, részben a magyar állam meghatározta, hogy az önkormányzatok csökkentsék a kivetett helyi iparűzési adómértékét. Ez jelentős hatással volt a közhatalmi bevételekre.

2013-ban történt egy törvénymódosítás, amelynek eredményeként folyamatosan növekedtek az önkormányzatok bevételei. Ez azonban még mindig nem elegendő ahhoz, hogy stabilitást jelentsen az önkormányzatok számára.

településkód		Közhatalmi bevételek2015	Közhatalmi bevételek2016	Közhatalmi bevételek2017	Közhatalmi bevételek2018	Közhatalmi bevételek2019	Közhatalmi bevételek2020	Közhatalmi bevételek2021	Közhatalmi bevételek2022
egyéb város	N	320	320	320	320	320	320	320	320
	Sum	216736,82	222165,21	231542,55	251038,45	274651,65	241698,31	255469,26	289835,65
főváros / kerület	N	23	23	23	23	23	23	23	23
	Sum	174209,09	180648,92	186411,41	200894,89	217584,19	188366,64	210192,05	249579,40
Budapest főváros	N	1	1	1	1	1	1	1	1
	Sum	113039,11	121802,93	133278,33	149482,21	164654,18	143083,88	158498,89	198319,80
község	N	2675	2675	2675	2675	2675	2675	2675	2675
	Sum	68744,84	71287,53	73948,97	82747,40	91572,80	75971,91	81716,84	90385,69
megyei jogú város	N	25	25	25	25	25	25	25	25
	Sum	188511,84	199411,17	208908,06	223089,18	242146,15	216000,65	221650,42	247897,84
nagyközség	N	134	134	134	134	134	134	134	134
	Sum	18216,32	18937,70	20704,27	22719,96	23668,77	21262,61	23139,53	24996,26
Total	N	3178	3178	3178	3178	3178	3178	3178	3178
	Sum	779458,02	814253,45	854793,58	929972,09	1014277,74	886383,99	950666,99	1101014,64

38. Ábra: közhatalmi bevételek vizsgálata (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A táblázatban részletesen láthatjuk, mely települések azok, ahol évről-évre a legtöbb közhatalmi bevételt tudták realizálni.

A következő táblázat azt fogja mutatni, hogy ténylegesen mennyi helyi iparűzési adót szednek be az önkormányzatok évről-évre. Továbbá szemléltetni szeretném, hogy hogyan lehet levezetni a helyi iparűzési adóalapot.

Táblázat adatait millió forintban értelmezendő!

HIPA2015	HIPA2016	HIPA2017	HIPA2018	HIPA2019	HIPA2020	HIPA2021	HIPA2022
3178	3178	3178	3178	3178	3178	3178	3178
0	0	0	0	0	0	0	0
575863,75	600861,26	630685,03	702076,27	777374,26	701358,37	749108,16	884208,08

39. Ábra: helyi iparüzési adó összeg változás (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ahogy a többi táblázatnál is, a helyi iparüzési adónál is meg fogom vizsgálni, hogy évről-évre mekkora volt az átlagos változás mértéke. De egy nagyon fontos szempontot k kell emelni, hogy a főváros és kerületinek az adóbevétele is bele van számítva, ami az eredmények értelmezései során más következtetésekre juthatunk!

A dolgozat célja, hogy rávilágítson a legfőbb nehézségekre, amelyek akadályozzák az önkormányzatok működését.

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	$600861,26/575863,75=1,043$	(+) 4,3%
2017	$630685,03/600861,26=1,05$	(+) 5%
2018	$702076,27/630685,03=1,113$	(+) 11,3%
2019	$777374,26/702076,27=1,101$	(+) 10,1%
2020	$701358,37/777374,26=0,902$	(-) 9,8%
2021	$749108,16/701358,37=1,068$	(+) 6,8%
2022	$884208,08/749108,16=1,180$	(+) 18%

40. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A helyi iparüzési adóbevételek változása 2015-től egészen 2022-ig átlagosan 6,53%-kal növekedett. Fontos megjegyezni, hogy ez a változás magában foglalja Budapest és kerületeinek adóbevételei változásait is.

A táblázat jól prezentálja azt a problémát, amit a dolgozat szeretne bemutatni, hogy fontos az önkormányzatokkal foglalkozni. A támogatás függésnek egy kiváltó oka az, ha nincs stabilitás és transzparencia a bevételek realizálásában.

A következőben most egy levezetést szeretnék bemutatni, hogy hogyan lehet a helyi iparűzési adóalapot kiszámolni!

Helyi iparűzési adó alapja:
(+) Értékesítés nettó árbevétele
(-) Eladott áruk beszerzési értéke (korlátozottan vonható le!)
(-) Közvetített szolgáltatások értéke (korlátozottan vonható le!)
(-) Anyagköltség
(-) Alvállalkozói teljesítések értéke
(-) K+F közvetlen költségei

41. Ábra: helyi iparűzési adóalap levezetése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Amit levezetéséből láthatunk, hogy a termelő cégek tudnak a legtöbb levonandó tételt alkalmazni. Míg a szolgáltató cégek kevés tételt vagy semmilyen tételt nem tudnak alkalmazni, hogy csökkentsék az adóalapjukat. Az iparűzési adónak a problémája már itt megmutatkozik, hiszen egyes gazdasági szereplők számára nem kínál semmilyen csökkentő tételt. A nehézségek miatt a gazdasági szereplők olyan önkormányzatokat keresnek, ahol az adómérték 0% vagy kevesebb mint 1%. Az önkormányzatok számára emiatt is jelent gondot, hogy az adóbevételek nem kiszámíthatóak.

A következő vizsgálandó tétel a működési bevételek. A működési bevételek olyan bevételi források, amik nem az adóbevételekből származik. Működési bevételeknek szoktuk hívni például a kapott támogatásokat.

A következő táblázat már jobban befogja tudni bizonyítani azt a megfogalmazott álláspontot, hogy az önkormányzatok nagy része támogatások nélkül nem tudják a működésüket fenntartani!

A táblázat adatait millió forintban értelmezendő!

településkód		Működési bevételek2015	Működési bevételek2016	Működési bevételek2017	Működési bevételek2018	Működési bevételek2019	Működési bevételek2020	Működési bevételek2021	Működési bevételek2022
egyéb város	N	320	320	320	320	320	320	320	320
	Sum	76620,68	76679,64	82128,77	81487,08	88492,33	75434,39	81886,23	109138,99
főváros / kerület	N	23	23	23	23	23	23	23	23
	Sum	59167,72	62201,72	64755,88	73159,68	75966,74	63893,65	62923,62	87872,97
Budapest főváros	N	1	1	1	1	1	1	1	1
	Sum	59129,62	35481,20	35127,36	43191,50	41809,05	40690,10	33002,38	42948,56
község	N	2675	2675	2675	2675	2675	2675	2675	2675
	Sum	41727,43	40691,14	41534,86	42548,75	45739,28	44669,39	48585,63	58787,86
megyei jogú város	N	25	25	25	25	25	25	25	25
	Sum	72720,11	76357,76	78866,22	92864,69	98493,08	102872,31	91097,87	105934,04
nagyközség	N	134	134	134	134	134	134	134	134
	Sum	9089,15	9454,15	8451,21	9650,96	8975,53	9291,64	10172,05	12101,69
Total	N	3178	3178	3178	3178	3178	3178	3178	3178
	Sum	318454,72	300865,61	310864,30	342902,66	359476,02	336851,48	327667,78	416784,10

42. Ábra: működési bevételek vizsgálata (2024)
Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A táblázat jól szemlélteti, hogy évről-évre a működési bevételek nagysága egyre növekedett. A működési bevételeknél is megfogom vizsgálni, hogy mennyi volt az átlagos változás mértéke.

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	$300865,61/318454,72=$ 0,945	(-) 5,5%
2017	$310864,30/300865,61=$ 1,033	(+) 3,3%
2018	$342902,66/310864,30=$ 1,103	(+) 10,3%
2019	$359476,02/342902,66=$ 1,048	(+) 4,8%
2020	$336851,48/359476,02=$ 0,937	(-) 6,3%
2021	$327667,78/336851,48=$ 0,973	(-) 2,7%
2022	$416784,10/327667,78=$ 1,272	27,2%

43. Ábra: változások mérése (2024)
Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Látható, hogy a működési bevételek sem mutatnak egyenletes növekedést vagy csökkenést. 2022-ben az önkormányzatok működési bevételeik 2021-hez képest 27,2%-kal nagyobb lett. A magyar állam a járvány okozta nehézségek miatt jelentős összegű támogatásokat kaptak az önkormányzatok. A finanszírozáson kívül, a magyar állam nagyon szigorú restriktív

szabályozásokat hoztak hatályba. Mint például: felemelték tranzakciós illeték mértékét 0,3%-ról 0,45%-ra ügyletenként. Magyar állam célja, hogy betömje a költségvetési lyukakat.

A következő vizsgálandó tétel az a működési kiadások. A működési kiadások lesznek azok a kötelezettségek, amiket az önkormányzatnak kötelessége elvégeznie.

Táblázat adatait millió forintban értelmezendő!

településkód		Működési kiadások összesen2015	Működési kiadások összesen2016	Működési kiadások összesen2017	Működési kiadások összesen2018	Működési kiadások összesen2019	Működési kiadások összesen2020	Működési kiadások összesen2021	Működési kiadások összesen2022
egyéb város	N	320	320	320	320	320	320	320	320
	Sum	525388,70	522753,35	540429,87	573069,51	626019,86	591728,60	663901,25	760393,91
főváros / kerület	N	23	23	23	23	23	23	23	23
	Sum	250218,24	266034,09	275615,77	296422,48	330929,04	319364,42	355509,40	411967,17
Budapest főváros	N	1	1	1	1	1	1	1	1
	Sum	200341,27	182148,65	171655,44	204197,83	216396,08	272413,04	278833,49	320908,75
község	N	2675	2675	2675	2675	2675	2675	2675	2675
	Sum	388804,81	392994,40	403363,34	414861,01	453583,30	429751,38	467237,26	528912,50
megyei jogú város	N	25	25	25	25	25	25	25	25
	Sum	346511,68	350492,61	384275,16	412143,92	473915,32	452428,47	495347,40	570245,88
nagyközség	N	134	134	134	134	134	134	134	134
	Sum	71102,08	72200,01	72856,34	77320,12	84447,68	80412,63	90354,02	101267,46
Total	N	3178	3178	3178	3178	3178	3178	3178	3178
	Sum	1782366,78	1786623,10	1848195,92	1978014,87	2185291,28	2146098,53	2351182,82	2693695,66

44. Ábra: működési kiadások vizsgálata (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A működési kiadásnál is elfogjuk végezni a következő vizsgálatot, hogy évről-évre mekkora az átlagos változás mértéke.

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	$1786623,10/1782366,78=0,100$	(-) 90%
2017	$1848195,92/1786623,10=1,035$	(+) 3,5%
2018	$1978014,87/1848195,92=1,070$	(+) 7%
2019	$2185291,28/1978014,87=1,105$	(+) 10,5%
2020	$2146098,53/2185291,28=0,982$	(-) 1,8%
2021	$2351182,82/2146098,53=1,095$	(+) 9,5%
2022	$2693695,66/2351182,82=1,146$	(+) 14,6%

45. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ahogy a táblázat is mutatja, a működési kiadások mértéke évről évre növekedett. Ez azt jelenti, hogy az önkormányzatoknak nagyobb mértékű finanszírozást kell elvégezniük ahhoz, hogy teljesítsék a kötelezettségeiket.

A következő ábrán szeretném mutatni, hogy mennyi volt a működési különbség az önkormányzatoknál 2015-től 2022-ig. Ezt az ábrát aprólékosan fogom bemutatni településkategóriákra le bontva.

Az ábrán lévő adatok milliárd forintban vannak megadva!

településkód		MkE15	MkE16	MkE17	MkE18	MkE19	MkE20	MkE21	MkE22
egyéb város	N	320	320	320	320	320	320	320	320
	Sum	61944,04	60323,70	70012,58	69119,61	46352,82	46127,21	58981,03	78888,53
főváros / kerület	N	23	23	23	23	23	23	23	23
	Sum	55008,10	48763,24	48259,23	59121,86	48748,16	21440,40	37417,48	61966,73
Budapest főváros	N	1	1	1	1	1	1	1	1
	Sum	29365,77	21587,23	27722,72	17993,64	20311,62	-57170,72	-42815,17	-36545,93
község	N	2675	2675	2675	2675	2675	2675	2675	2675
	Sum	32192,32	34264,84	35363,62	41130,38	18965,79	26739,54	25172,73	23629,02
megyei jogú város	N	25	25	25	25	25	25	25	25
	Sum	41486,16	54575,64	58923,12	51305,71	25032,51	44683,10	30530,88	21889,36
nagyközség	N	134	134	134	134	134	134	134	134
	Sum	6981,04	7215,65	8323,78	7334,59	925,29	5004,19	4815,61	4996,68
Total	N	3178	3178	3178	3178	3178	3178	3178	3178
	Sum	226977,42	226730,28	248605,06	246005,79	160336,19	86823,72	114102,55	154824,38

46. Ábra: működési különbség vizsgálata (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Működési különbség megmutatja, hogy van-e negatív egyenleg. Ha van akkor az önkormányzatok nem lesznek képesek tervezni. Ez egy nagyon fontos adat hiszen ez alapján tudják az önkormányzatok a közfeladataikat elvégezni. Továbbá az adatok alapján még több közfeladatot ellátni.

A következő táblázatban az egyéb városok működési különbségeiket fogom vizsgálni.

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	60323,70/61944,04= 0,99	(-) 1%
2017	70012,58/61944,04= 1,130	(+) 13%
2018	69119,61/61944,04= 1,116	(+) 11,6%
2019	46352,82/61944,04= 0,748	(-) 25,2%
2020	46127,21/61944,04= 0,745	(-) 25,5%
2021	58981,03/61944,04= 0,952	(-) 4,8%
2022	78888,53/61944,04= 1,274	(+) 27,4%

47. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Az egyéb városokban a működési különbség változásának a mértéke, bázis évhez képest 2022-ben 27,4% volt.

A következő táblázatban a főváros kerületeinek a működési különbségüket fogom megvizsgálni.

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	$48763,24/55008,10 = 0,886$	(-) 11,4%
2017	$48259,23/55008,10 = 0,877$	(-) 12,3%
2018	$59121,86/55008,10 = 1,075$	(+) 7,5%
2019	$48748,16/55008,10 = 0,886$	(-) 11,4%
2020	$21440,40/55008,10 = 0,39$	(-) 61%
2021	$37417,48/55008,10 = 0,68$	(-) 32%
2022	$61966,73/55008,10 = 1,127$	(+) 12,7%

48. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A főváros kerületeiben a működési különbség változása, bázis évhez képest 2022-ben 15,41% volt.

A következő táblázatban a főváros működési különbségét fogom vizsgálni.

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	$21587,23/29365,77 = 0,735$	(-) 26,5 %
2017	$27722,72/29365,77 = 0,944$	(-) 5,6%
2018	$17993,64/29365,77 = 0,613$	(-) 38,7%
2019	$20311,62/29365,77 = 0,692$	(-) 30,8%
2020	$-57170,72/29365,77 =$ Nem tervezhető!	Nem értelmezhető!
2021	$-42815,17/29365,77 =$ Nem tervezhető!	Nem Értelmezhető!
2022	$-36545,93/29365,77 =$ Nem tervezhető!	Nem értelmezhető!

49. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A főváros kerületeiben a működési különbség változása, 2022-ben nem értelmezhető mert negatív az egyenleg.

A következő táblázatban a megyei jogú városoknak a működési különbségeit fogom megvizsgálni.

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	$54575,64/41486,16 = 1,316$	(+) 31,6%
2017	$58923,12/41486,16 = 1,420$	(+) 42%
2018	$51305,71/41486,16 = 1,237$	(+) 23,7%
2019	$25032,51/41486,16 = 0,603$	(-) 39,7%
2020	$44683,10/41486,16 = 1,077$	(+) 7,7%
2021	$30530,88/41486,16 = 0,736$	(-) 26,4%
2022	$21889,36/41486,16 = 0,528$	(-) 47,2%

50. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A megyei jogú városoknak a működési különbségeinek a változás mértéke, bázis évhez képest 2022-ben 47,2%-kal csökkent.

A következő táblázatban a községek működési különbségeit fogom megvizsgálni.

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	$34264,84/32192,32 = 1,064$	(+) 6,4%
2017	$35363,62/32192,32 = 1,099$	(+) 9,9%
2018	$41130,38/32192,32 = 1,278$	(+) 27,8%
2019	$18965,79/32192,32 = 0,589$	(-) 41,1%
2020	$26739,54/32192,32 = 0,831$	(-) 16,9%
2021	$25172,73/32192,32 = 0,782$	(-) 21,8%
2022	$23629,02/32192,32 = 0,734$	(-) 26,6%

51. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A községeknek a működési különbségeinek a változás mértéke, bázis évhez képest 2022-ben 26,6%-kal csökkent.

A következő táblázatban a nagyközségek működési különbségeit fogom megvizsgálni.

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	$7215,65/6981,04 = 1,034$	(+) 3,4%
2017	$8323,78/6981,04 = 1,192$	(+) 19,2%
2018	$7334,59/6981,04 = 1,051$	(+) 5,1%
2019	$925,29/6981,04 = 0,133$	(-) 86,7%
2020	$5004,19/6981,04 = 0,717$	(-) 28,3%
2021	$4815,61/6981,04 = 0,69$	(-) 31%
2022	$4996,68/6981,04 = 0,716$	(-) 28,4%

52. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A nagyközségek működési különbségeinek a változása, bázis évhez viszonyítva 2022-ben 28,4%-kal csökkent. Összefoglalásként láthatjuk, hogy a működési egyenleg egy önkormányzat számára elengedhetetlen szempont ahhoz, hogy tudjon tervezni.

A következő fontos tétel az államháztartásból kapott működési támogatások. Ezek a támogatások a központi alrendszeren keresztül jönnek. Arra a célra kapják meg az

önkormányzatok, hogy a forrásait kipótolják. Ez a tétel mutatja meg tisztán, hogy az önkormányzatok évről-évre hogyan váltak támogatás függőkké.

Táblázat adatait millió forintban értelmezendő!

Államháztartáson belülről kapott működési támogatások2015	Államháztartáson belülről kapott működési támogatások2016	Államháztartáson belülről kapott működési támogatások2017	Államháztartáson belülről kapott működési támogatások2018	Államháztartáson belülről kapott működési támogatások2019	Államháztartáson belülről kapott működési támogatások2020	Államháztartáson belülről kapott működési támogatások2021	Államháztartáson belülről kapott működési támogatások2022
3178	3178	3178	3178	3178	3178	3178	3178
0	0	0	0	0	0	0	0
880839,50	885568,49	920043,15	939735,39	959052,95	987958,35	1165435,62	1312488,45

53. Ábra: Államháztartáson belülről kapott működési támogatások vizsgálata (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A következő táblázatban viszont most nem évről-évre fogom vizsgálni változást mértékét, hanem bázis időszakhoz képest fogom mérni.

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	$885568,49/880839,50=1,005$	(+) 0,5 %
2017	$920043,15/880839,50=1,045$	(+) 4,5%
2018	$939735,39/880839,50=1,067$	(+) 6,7%
2019	$959052,95/880839,50=1,089$	(+) 8,9%
2020	$987958,35/880839,50=1,122$	(+) 12,2%
2021	$1165435,62/880839,50=1,323$	(+) 32,3%
2022	$1312488,45/880839,50=1,490$	49%

54. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Látható, hogy a változás mértéke bázis évhez képest 2022-ben közel 50%-kal nőtt a támogatások mértéke. Ez azt jelenti, hogy az eredmény szignifikáns, és valóban megnőtt a támogatásoktól való függés. A támogatásoktól való függés akkor fog megváltozni, ha először megoldjuk a helyi iparüzési adóval kapcsolatos problémákat. Ezenkívül ki kell építeni egy új önkormányzati struktúrát, amely megszüntetné a támogatásoktól való függőséget és a szolidaritási hozzájárulás teljesítését.

		Államháztartáson belülről kapott működési támogatások2015	Államháztartáson belülről kapott működési támogatások2016	Államháztartáson belülről kapott működési támogatások2017	Államháztartáson belülről kapott működési támogatások2018	Államháztartáson belülről kapott működési támogatások2019	Államháztartáson belülről kapott működési támogatások2020	Államháztartáson belülről kapott működési támogatások2021	Államháztartáson belülről kapott működési támogatások2022
településkód									
egyéb város	N	320	320	320	320	320	320	320	320
	Sum	288758,85	280996,33	293743,04	306785,77	304859,51	317091,12	381104,46	435904,59
főváros / kerület	N	23	23	23	23	23	23	23	23
	Sum	70149,40	71033,50	71662,90	80490,03	84789,55	87422,37	118172,77	135204,19
Budapest főváros	N	1	1	1	1	1	1	1	1
	Sum	42643,06	44635,23	29804,61	27805,76	29197,03	29401,90	37027,72	39696,99
község	N	2675	2675	2675	2675	2675	2675	2675	2675
	Sum	306596,41	313072,34	321243,14	328673,23	332759,91	333763,59	359825,19	400336,63
megyei jogú város	N	25	25	25	25	25	25	25	25
	Sum	122612,72	125224,96	152076,78	144118,26	155027,57	165774,50	207896,90	232594,19
nagyközség	N	134	134	134	134	134	134	134	134
	Sum	50079,05	50606,13	51512,67	51862,33	52419,38	54504,87	61406,57	68751,85
Total	N	3178	3178	3178	3178	3178	3178	3178	3178
	Sum	880839,50	885568,49	920043,15	939735,39	959052,95	987958,35	1165435,62	1312488,45

55. Ábra: Államháztartáson belülről kapott működési támogatások vizsgálata (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A táblázatban részletesen láthatjuk, mely települések kapják évről évre a legtöbb támogatást az államháztartáson belülről.

A következő, és egyben utolsó tétel, amely kiemelten fontos az önkormányzatok számára, a munkaadókat terhelő járulékok. A külföldi és belföldi cégek számára kulcsfontosságú, hogy olyan települést és régiót válasszanak, ahol a bérek szintje nem magas, így optimalizálhatják adóterheiket.

Táblázat adatait millió forintban értelmezendő!

		Munkaadókat terhelő járulékok2015	Munkaadókat terhelő járulékok2016	Munkaadókat terhelő járulékok2017	Munkaadókat terhelő járulékok2018	Munkaadókat terhelő járulékok2019	Munkaadókat terhelő járulékok2020	Munkaadókat terhelő járulékok2021	Munkaadókat terhelő járulékok2022
településkód									
egyéb város	N	320	320	320	320	320	320	320	320
	Sum	44244,73	48002,56	43189,29	41456,20	42812,12	38748,92	37238,33	38298,78
főváros / kerület	N	23	23	23	23	23	23	23	23
	Sum	22275,05	24690,57	23132,87	22245,21	23088,00	21711,84	20936,36	21901,76
Budapest főváros	N	1	1	1	1	1	1	1	1
	Sum	5086,67	5405,40	5076,95	5089,75	5090,41	5179,31	4938,51	4961,16
község	N	2675	2675	2675	2675	2675	2675	2675	2675
	Sum	34982,10	37861,17	33312,95	30940,26	31746,23	28240,10	26868,35	27750,06
megyei jogú város	N	25	25	25	25	25	25	25	25
	Sum	25798,84	27885,91	25733,69	25391,72	25773,77	23701,78	23127,41	23815,13
nagyközség	N	134	134	134	134	134	134	134	134
	Sum	6787,63	7353,98	6532,74	6218,32	6398,13	5860,43	5601,37	5758,61
Total	N	3178	3178	3178	3178	3178	3178	3178	3178
	Sum	139175,01	151199,59	136978,50	131341,45	134908,66	123442,37	118710,33	122485,51

56. Ábra: Munkaadókat terhelő járulékok vizsgálata (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Az első táblázatban a bázisévhez viszonyított változásokat szeretném szemléltetni:

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	151199,59/139175,01= 1,086	(+) 8,6%

2017	136978,5/139175,01= 0,984	(-) 1,6%
2018	131341,45/139175,01= 0,944	(-) 5,6%
2019	134908,66/139175,01= 0,97	(-) 3%
2020	123442,37/139175,01= 0,887	(-) 11,3%
2021	118710,33/139175,01= 0,853	(-) 14,7%
2022	122485,5/139175,01= 0,880	(-) 12%

57. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

2022-ben a változás mértéke bázis évhez képest a munkaadókat terhelő járulékok mértéke csökkent 12%-kal.

A magyar állam már több éve olyan gazdaságpolitikát folytat, amely folyamatos kedvezményeket biztosít nagy külföldi vállalatok számára, ösztönözve ezzel az új munkahelyek teremtését. Továbbá, fejlesszék az elmaradott városokat és régiókat. Magyarországon a bérköltségeket és bérjárulékokat terhelő adók alacsony szintűek. Magyarország a többi EU-s országhoz képest adócsökkentésekkel és kedvezményekkel próbálja megőrizni versenyképességét.

A következő táblázatban azt fogom megvizsgálni, hogy a munkaadókat terhelő járulékok hogyan változtak évről-évre.

Vizsgált időszak	Számítás	Változás mértéke
2016	151199,59/139175,01= 1,086	(+) 8,6%
2017	136978,5/151199,59= 0,906	(-) 9,4%
2018	131341,45/136978,5= 0,959	(-) 4,1%
2019	134908,66/131341,45= 1,027	(+) 2,7%
2020	123442,37/134908,66= 0,915	(-) 8,5%
2021	118710,33/123442,37= 0,962	(-) 3,8%
2022	122485,5/118710,33= 1,032	(+) 3,2%

58. Ábra: változások mérése (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Táblázat adatai szerint a munkaadókat terhelő járulékok évről-évre átlagosan 0,32%-kal csökkentek. Észrevehető, hogy a magyar állam a külföldi tőkét szeretné jobban bevonítani, hogy a magyar gazdaság erősödni tudjon.

Összefoglalóként megszeretném említeni, hogy a felsorolt tételek elengedhetetlenek az önkormányzatok számára:

- Közhatalmi bevételek
- Működési bevételek
- Működési kiadások
- Államháztartáson belülről kapott működési támogatások
- Munkaadókat terhelő járulékok
- Helyi iparűzési adó bevételek

Ezekon kívül számos fontos tényező van, amelyek befolyásolják az önkormányzatok bevételeit és szuverenitását. A dolgozat speciálisan a helyi iparűzési adóra és annak hatásaira fókuszál. Ahogyan említettem szükség van egy átfogó önkormányzati reformra, hogy elősegítse az önkormányzatok hatékony működését.

2.2 Önkormányzatokról készült szisztematizált összefoglaló

A dolgozat során az önkormányzatok működését és a helyi iparűzési adó komplexitását mutattam be. Továbbá fontos szempont, hogy a magyar önkormányzatok milyen feladatokat látnak el az adott illetékes területeiken. Ahhoz, hogy a magyar önkormányzatok ne fűggenek túlságosan a központi alrendszertől, közfeladatokat kell ellátniuk, hogy a környező települések hatékonyan fejlődhessenek.

A következőkben egy szisztematizált összefoglalót szeretnék bemutatni azzal kapcsolatban, hogy az önkormányzatok milyen feladatokat látnak el a saját régióikban. 3+1 országot szeretnék elemezni, hogy ezekben az országokban az önkormányzatoknak milyen feladatokat kell kötelező jelleggel elvégezniük. A szempontok, amelyeket vizsgálni fogok, hogy az egyes vizsgált országokban milyen szintjei vannak az önkormányzatoknak, és ezeknek a szinteknek milyen feladataik vannak. Továbbá, ezek az országok ugyanúgy nyílt listás rendszert alkalmaznak, mint Magyarország, kivéve Svédország. Svédország azért került be az elemzésbe, mert itt található a legnagyobb önkormányzatok. Ezek a legfontosabb szempontok a szisztematizált elemzés során.

A választott országok:

- Spanyolország

- Lengyelország
- Svédország
- Magyarország

Spanyolország

Az első ország, amit vizsgálni fogok az Spanyolország. Az országot két nemzeti szintre lehet felosztani.

A két szint:

- Helyi szint
- Regionális szint

A spanyol önkormányzati rendszer a helyi szinteket lakosságszám alapján határozza meg, hogy milyen közfeladatokat végezhetnek el. A sávok a következők alapján lettek meghatározva:

- Helyi szint (5000 lakosnál nagyobb településeken)
- Helyi szint (20000 lakosnál nagyobb településeken)
- Helyi szint (50000 lakosnál nagyobb településeken)

Nemzeti szint alatti kormányzat	Kompetenciák	Főbb feladatok
Helyi szint (5000 lakosnál nagyobb településeken)	Nyilvános könyvtárak	Vízellátás
Helyi szint (5000 lakosnál nagyobb településeken)	Zöldterületek	Közüvilágítás
Helyi szint (5000 lakosnál nagyobb településeken)	Helyi rendőrség	Városi közlekedés
Helyi szint (5000 lakosnál nagyobb településeken)		Élelmiszerbiztonság
Helyi szint (5000 lakosnál nagyobb településeken)		Közüti karbantartás
Helyi szint (5000 lakosnál nagyobb településeken)		Szennyvízkezelés és hulladékgyűjtés

59. Ábra: Spanyol helyi szint szisztematizált összefoglalója (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A helyi szinteken vannak kötelező feladatok és specifikus feladatok. A kötelező feladatok közé tartoznak a vízellátás, közvilágítás, biztonságos közlekedés biztosítása, élelmiszerbiztonság, közüti karbantartás és szennyvíz rendszer kialakítás. Ezeket a feladatokat minden helyi szint számára köteleességük elvégezni.

Az első táblázat azokat az önkormányzatokat mutatja, ahol a lakosság száma nagyobb, mint 5000 fő. Ezeknél az önkormányzatoknál a specifikus feladatok a fenttartható környezet kialakítása, közbiztonság megteremtése és közösségi könyvtárak biztosítása.

Nemzeti szint alatti kormányzat	Kompetenciák	Főbb feladatok
Helyi szint (a 20000 lakosnál nagyobb településeken)	Szociális szolgáltatások	Vízellátás
Helyi szint (a 20000 lakosnál nagyobb településeken)	Tűzvédelem	Közüvilágítás
Helyi szint (a 20000 lakosnál nagyobb településeken)	Sportlétesítmények	Városi közlekedés
Helyi szint (a 20000 lakosnál nagyobb településeken)		Élelmiszerbiztonság
Helyi szint (a 20000 lakosnál nagyobb településeken)		Közüti karbantartás
Helyi szint (a 20000 lakosnál nagyobb településeken)		Szennyvízkezelés és hulladékgyűjtés

60. Ábra: Spanyol helyi szint szisztematizált összefoglalója (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A következő helyi szintbe azok az önkormányzatok tartoznak bele, ahol a lakosságszáma nagyobb, mint 20000 fő.

20000 fő-nél nagyobb önkormányzatok specifikus közfeladatai lehetnek, mint például sportlétesítmények létrehozása, katasztrófa védelmi szervezetek támogatása és létrehozása. Továbbá, különböző szociális szolgáltatásokat is nyújthatnak az állampolgárok számára.

Nemzeti szint alatti kormányzat	Kompetenciák	Főbb feladatok
Helyi szint (50000 lakosnál nagyobb településeken)	Tömegközlekedés	Vízellátás
Helyi szint (50000 lakosnál nagyobb településeken)	Környezetvédelem	Közüvilágítás
Helyi szint (50000 lakosnál nagyobb településeken)		Városi közlekedés
Helyi szint (50000 lakosnál nagyobb településeken)		Élelmiszerbiztonság
Helyi szint (50000 lakosnál nagyobb településeken)		Közüti karbantartás
Helyi szint (50000 lakosnál nagyobb településeken)		Szennyvízkezelés és hulladékgyűjtés

61. Ábra: Spanyol helyi szint szisztematizált összefoglalója (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Az utolsó szint azok az önkormányzatok, ahol a lakosságszáma meghaladja az 50000 főt. 50000 főt meghaladó önkormányzatok biztosítják a tömegközlekedés gördülékenységét és nagy hangsúlyt helyeznek a környezetvédelemre.

Amit még érdemes megemlíteni az a regionális szint. Európában a jelentősebb közfeladatokat a regionális szint végzi el.

Nemzeti szint alatti kormányzat	Főbb feladatok
Regionális szint	Területfejlesztés
Regionális szint	Építőmérnökség
Regionális szint	Regionális gazdaság
Regionális szint	Mezőgazdaság
Regionális szint	Kultúra
Regionális szint	Szociálpolitika
Regionális szint	Környezetgazdálkodás
Regionális szint	Gazdasági fejlődés
Regionális szint	Regionális aktivitások
Regionális szint	Egészségügy
Regionális szint	Oktatás

62. Ábra: Spanyol regionális szint szisztematizált összefoglalója (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Összefoglalásként, a spanyol rendszerben az összes helyi szint fontos közfeladatokat látnak el. Mindegyik szint számára megvannak a maga specifikus közfeladatai, ezáltal az

önkormányzatoknak lehetőségük van a saját autonómiájukat gyakorolni. Ahogyan a táblázat is mutatta, a regionális szint végzi a legfontosabb közfeladatokat mint például oktatás és egészségügy finanszírozása.

Lengyelország

A következő ország, amit vizsgálni fogok az Lengyelország. Továbbá, az ország tagja a Visegrádi Együttműködésnek, emiatt is egy kiváló viszonyítási alap lehet Magyarországgal szemben. A lengyel közfeladatokat három helyi szint végzi el, ezek a szintek:

- Önkormányzat
- Megyei
- Regionális

Nemzeti szint alatti kormányzat	Speciális tervek és programok	Főbb feladatok
Önkormányzat	K + F tevékenységek	Vízellátás
Önkormányzat	Helyi területfejlesztési terv	Szennyvízrendszer
Önkormányzat	Revitalizációs program	Ártalmatlanítás és kezelés
Önkormányzat	Oktatás-fejlesztési program	Sport és idegenforgalom
Önkormányzat	Üvegházhatásra vonatkozó helyi gazdaságpolitikai program iránymutatásai	Közösségi zöldterületek és területrendezés
Önkormányzat	Energiaellátási és gázüzemanyag-ellátási terv	Óvodai ellátás és alapfokú oktatás biztosítása
Önkormányzat	A mezőgazdasági területek térbeli elrendezésének terve	Hulladéklerakók kezelése és kommunális hulladékártalmatlanítás

63. Ábra: Lengyel önkormányzati szint szisztematizált összefoglalója (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Az első szint, amit vizsgálni fogok az a lengyel önkormányzatok. A táblázat kiválóan prezentálja, hogy mik azok a közfeladatok, amiket a lengyel önkormányzatoknak kötelező jelleggel kell elvégezniük és vannak azok a feladatok, amik specifikus jellegűek.

Ez a fajta tagoltság hasonlít a spanyol rendszerhez, hiszen meg vannak határozva mik azok a közfeladatok, amiket kötelező jelleggel kell elvégezniük a helyi szinteknek. Kötelező feladatok közé tartoznak a vízellátás, szennyvízrendszer kialakítás, ártalmatlanítás és hulladékkezelés, sport és idegenforgalom, kommunális zöldterületek és területrendezés, óvodai ellátás és alapfokú oktatás biztosítása, hulladéklerakók kezelése és kommunális hulladékártalmatlanításnak a biztosítása.

Nemzeti szint alatti kormányzat	Speciális tervek és programok	Főbb feladatok
Megyei	Helyi fejlesztés	Földmérés és földrendezés
Megyei	Programok a vállalkozói szellem fejlesztésére	Kartográfia
Megyei	A munkanélküliség elleni programok	Kataszter
Megyei		Építészeti és építésügyi igazgatás
Megyei		Fogyasztóvédelmi jogok
Megyei		A munkanélküliség ellensúlyozása és a helyi munkaerőpiac ösztönzése
Megyei		A fogyatékkal élők támogatása

64. Ábra: Lengyel megyei szint szisztematizált összefoglalója (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A következő szint, amit beszeretnék mutatni az a megyei szint. A táblázatban láthatjuk, hogy kötelező feladatként kell elvégezniük a földmérés és földrendezés, részletesebb kartográfia kialakítása, fogyasztói védelemi jogok megalkotása stb. A táblázat jól mutatja, hogy a megyei szintnek is vannak specifikus feladatai.

Ezek a feladatok lehetnek helyi fejlesztés, vállalkozásfejlesztési programok és munkanélküliség csökkentését motiváló programok.

Nemzeti szint alatti kormányzat	Speciális tervek és programok	Főbb feladatok
Regionális	Innovációs stratégia	Közüktatás
Regionális	Egészségügyi terv	Tömegközlekedés és közutak
Regionális	Társadalmi beilleszkedési stratégia	Közübiztonság
Regionális	Vizvisszatartási program	A vidéki területek modernizációja
Regionális	A vidéki területek fejlesztési stratégiája	Vizgazdálkodás
Regionális	Regionális működési terv	A gazdasági tevékenység fellendítése
Regionális	Regionális területgazdálkodási terv	

65. Ábra: Lengyel regionális szint szisztematizált összefoglalója (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Az utolsó szint a lengyel rendszerben az a regionális szint. Lengyelországban a regionális szint is a legjelentősebb közfeladatokat látja el annak érdekében, hogy a lengyel állampolgárok megkaphassák a megfelelő közszolgáltatásokat. Fő feladatként lehet megemlíteni a közoktatás finanszírozás, közübiztonság megteremtése stb.

Svédország

Svédország kapcsán, ahogyan az elemzés elején is említettem ebben az országban találhatóak meg a legnagyobb méretű önkormányzatok. Továbbá a svéd önkormányzati rendszer az egyik legsikeresebb modell a világban. A svéd állampolgárok maximálisan elégedettek az önkormányzatok működéseivel. A magyar rendszernek nagyon sokat kell tanulnia ahhoz, hogy egy megfelelő rendszert tudjon kiépíteni a magyar emberek számára. Ezenkívül a svéd önkormányzatok csak minimális mértékben függenek a svéd kormánytól.

A svéd rendszer két szintet különböztet meg:

- Helyi szint
- Regionális szint

A svéd rendszernél most nem lesz jellemző az, hogy a regionális szint végzi a legjelentősebb közfeladatokat. A legtöbb balti államban a legfontosabb közfeladatokat a helyi szintek végzik.

Nemzeti szint alatti kormányzat	Nem kötelező kompetenciák	Főbb feladatok
Regionális szint	Regionális fejlesztés	Egészségügyi ellátás
Regionális szint	Kultúra	Fogászati ellátás
Regionális szint	Idegenforgalom	Tömegközlekedés

66. Ábra: Svéd regionális szint szisztematizált összefoglalója (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A táblázat szerint, a regionális szint biztosítja az egészségügy, fogászati rendelők és tömegközlekedés szervezését. Ezek a feladatok kétségtelenül nagyon elengedhetetlenek, hogy a svéd jóléti rendszer tudjon működni.

Megtalálhatók olyan egyéb feladatok is, amik nem kötelező jellegűek, mint például: turisztika és kultúra finanszírozása. A regionális szint nagyobb hangsúlyt fektet némely jóléti szolgáltatás megvalósulásáért. A helyi szinteknél látható lesz, hogy több jóléti szolgáltatást nyújtanak, mint a regionális szintek.

Nemzeti szint alatti kormányzat	Nem kötelező kompetenciák	Főbb feladatok
Helyi szint	Kultúra	Szociális szolgáltatások
Helyi szint	Lakhatás	Gyermekegondozás és óvoda
Helyi szint	Energia ellátás	Általános és középfokú oktatás
Helyi szint	Foglalkoztatás	Idősek gondozása
Helyi szint	Ipari és kereskedelmi szolgáltatások	Fizikai és szellemi fogyatékkal élők támogatása
Helyi szint		Alapvető egészségügyi ellátás
Helyi szint		Környezetvédelem
Helyi szint		Városfejlesztés
Helyi szint		Hulladékgyűjtés és hulladékkezelés
Helyi szint		Mentő- és segélyszolgálatok
Helyi szint		Vízellátás és szennyvízcsatornázás
Helyi szint		Útkarbantartás

67. Ábra: Svéd helyi szint szisztematizált összefoglalója (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Látható, hogy a helyi szint végzi el a legfontosabb közfeladatokat és közszolgáltatásokat. A svéd helyi önkormányzatok pénzügyi helyzete stabilabb és kevésbé függ a támogatásoktól, mint más országok önkormányzatai.

Magyarország

Az utolsó ország, amit vizsgálni fogok az Magyarország. Ebben a részben szemléltetni szeretném, hogy jelenleg a magyar önkormányzatok milyen közfeladatokat látnak el. A magyar rendszer is két szintet különböztet meg, ami egy központi és egy helyi önkormányzati szintből áll.

- Helyi önkormányzatok
- Központi alrendszer

Nemzeti szint alatti kormányzat	Főbb feladatok
Helyi önkormányzatok	Helyi fejlesztés
Helyi önkormányzatok	Városfejlesztés
Helyi önkormányzatok	A környezetvédelem
Helyi önkormányzatok	Lakhatás
Helyi önkormányzatok	Tömegközlekedés
Helyi önkormányzatok	Szociális szolgáltatások
Helyi önkormányzatok	Utak, közterületek, temetők és csatornázás karbantartása
Helyi önkormányzatok	Víz gazdálkodás
Helyi önkormányzatok	Tűzvédelmi szolgálatok
Helyi önkormányzatok	Kultúra

68. Ábra: Magyar helyi szint szisztematizált összefoglalója (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Helyi szinten ezek a közfeladatok láthatók el, mint például városfejlesztés, helyi fejlesztés, környezetvédelem, tömegközlekedés és szociális szolgáltatásoknak a biztosítása stb.

Nemzeti szint alatti kormányzat	Főbb feladatok
Központi alrendszer	Középiskolák finanszírozása
Központi alrendszer	Kulturális infrastruktúrák (könyvtárak, múzeumok stb.)
Központi alrendszer	Időotthonok és kórházak karbantartása
Központi alrendszer	Területfejlesztés
Központi alrendszer	Idegenforgalom

69. Ábra: Magyar helyi szint szisztematizált összefoglalója (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Központi szint feladata, hogy finanszírozza a középiskolákat, kulturális szolgáltatások biztosítása, kórházak és nyugdíjas otthonok finanszírozása, turizmus és területfejlesztés.

Összefoglalásként megállapítható, hogy a vizsgált országok önkormányzati struktúrái eltérnek egymástól. A vizsgálatok alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a legjelentősebb közfeladatokat a regionális szint végzi el, kivéve Svédországban. A magyar önkormányzatoknak több felelősséget kell vállalniuk, hogy csökkentsék függőségüket a központi rendszerrel szemben.

2.3Önállóság elemzése az önkormányzatok körében

A következő részben önállósági vizsgálatot fogok folytatni annak érdekében, hogy mélyebben elemezhessem az önkormányzatok helyzetét.

Case Summaries										
településkód		önállóság15	önállóság16	önállóság17	önállóság18	önállóság19	önállóság20	önállóság21	önállóság22	
egyéb város	N	320	320	320	320	320	320	320	320	320
	Mean	0,2470	0,2552	0,2518	0,2613	0,2735	0,2588	0,2344	0,2297	
	Median	0,1798	0,1983	0,1954	0,2044	0,2220	0,2080	0,1789	0,1750	
	Std. Deviation	0,20764	0,20795	0,18651	0,19033	0,20005	0,18507	0,18091	0,18064	
főváros / kerület	N	23	23	23	23	23	23	23	23	
	Mean	0,4157	0,4032	0,4027	0,4201	0,4176	0,3856	0,3809	0,4058	
	Median	0,4292	0,4132	0,4258	0,4469	0,4438	0,3902	0,3928	0,4138	
	Std. Deviation	0,14599	0,14073	0,14212	0,15190	0,15354	0,09990	0,09507	0,10213	
Budapest főváros	N	1	1	1	1	1	1	1	1	
	Mean	0,5613	0,6646	0,7717	0,7288	0,7578	0,5229	0,5656	0,6082	
	Median	0,5613	0,6646	0,7717	0,7288	0,7578	0,5229	0,5656	0,6082	
	Std. Deviation									
község	N	2675	2675	2675	2675	2675	2675	2675	2675	
	Mean	0,1167	0,1174	0,1143	0,1275	0,1328	0,1288	0,1208	0,1129	
	Median	0,0589	0,0622	0,0635	0,0705	0,0717	0,0708	0,0647	0,0617	
	Std. Deviation	0,18339	0,18408	0,16444	0,18295	0,23276	0,19000	0,18422	0,21407	
megyei jogú város	N	25	25	25	25	25	25	25	25	
	Mean	0,4006	0,4098	0,3956	0,4040	0,4078	0,3659	0,3391	0,3380	
	Median	0,3720	0,3840	0,3692	0,3918	0,3803	0,3470	0,3230	0,3121	
	Std. Deviation	0,16792	0,14944	0,13659	0,13550	0,14721	0,11284	0,11401	0,11307	
nagyközség	N	134	134	134	134	134	134	134	134	
	Mean	0,1680	0,1705	0,1813	0,1918	0,1842	0,1866	0,1714	0,1603	
	Median	0,1106	0,1084	0,1145	0,1277	0,1303	0,1193	0,1097	0,1071	
	Std. Deviation	0,20757	0,19427	0,20330	0,20270	0,18039	0,19504	0,19292	0,17221	
Total	N	3178	3178	3178	3178	3178	3178	3178	3178	
	Mean	0,1382	0,1381	0,1354	0,1481	0,1535	0,1482	0,1381	0,1307	
	Median	0,0726	0,0756	0,0759	0,0847	0,0871	0,0858	0,0770	0,0717	
	Std. Deviation	0,19366	0,19419	0,17684	0,19161	0,23300	0,19498	0,18869	0,21332	

70. Ábra: önállóság elemzés (2024)
Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Az önállóság vizsgálatot az alábbi hányadossal végeztem el:

Képlet: Adott évi HIPA összege/ Adott évi működési kiadás összege

71. Ábra: önállóság számítás képlete (2024)
Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ahogy többi elemzésnél is, mindegyik településnél megfogom vizsgálni, hogy az önállóság mértéke helyes-e vagy sem. Az elemzés szerint akkor felel meg egy adott önkormányzat, ha x értéke nagyobb mint 1.

Kutatás szempontjából kiemelten fontos annak bizonyítása, hogy az önkormányzatok valóban függenek-e a támogatásoktól. Az első településkategória, amit vizsgálni fogok az egyéb városok.

településkód		önállóság15	önállóság16	önállóság17	önállóság18	önállóság19	önállóság20	önállóság21	önállóság22
egyéb város	N	320	320	320	320	320	320	320	320
	Mean	0,2470	0,2552	0,2518	0,2613	0,2735	0,2588	0,2344	0,2297
	Median	0,1798	0,1983	0,1954	0,2044	0,2220	0,2080	0,1789	0,1750
	Std. Deviation	0,20764	0,20795	0,18651	0,19033	0,20005	0,18507	0,18091	0,18064

72. Ábra: önállóság elemzés (2024)
Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Láthatóan az egyéb városok nem felelnek meg ennek a kritériumnak. Így megállapítható, hogy az egyéb városok nem teljesen működnek önállóan!

A következő településkategória, amit vizsgálni fogok az a főváros kerületei.

településkód		önállóság15	önállóság16	önállóság17	önállóság18	önállóság19	önállóság20	önállóság21	önállóság22
főváros / kerület	N	23	23	23	23	23	23	23	23
	Mean	0,4157	0,4032	0,4027	0,4201	0,4176	0,3856	0,3809	0,4058
	Median	0,4292	0,4132	0,4258	0,4469	0,4438	0,3902	0,3928	0,4138
	Std. Deviation	0,14599	0,14073	0,14212	0,15190	0,15354	0,09990	0,09507	0,10213

73. Ábra: önállóság elemzés (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Láthatóan a főváros kerületei nem felelnek meg ennek a kritériumnak. Annak ellenére, hogy képesek megfelelő helyi iparüzési adót beszedni. Így megállapítható, hogy a főváros kerületei nem teljesen működnek önállóan!

A következő településkategória, amit vizsgálni fogok az a főváros.

		Case Summaries							
településkód		önállóság15	önállóság16	önállóság17	önállóság18	önállóság19	önállóság20	önállóság21	önállóság22
Budapest főváros	N	1	1	1	1	1	1	1	1
	Mean	0,5613	0,6646	0,7717	0,7288	0,7578	0,5229	0,5656	0,6082
	Median	0,5613	0,6646	0,7717	0,7288	0,7578	0,5229	0,5656	0,6082
	Std. Deviation								

74. Ábra: önállóság elemzés (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Láthatóan a főváros sem felel meg ennek a kritériumnak. Annak ellenére, hogy megfelelő helyi iparüzési adót tud realizálni. Így megállapítható, hogy a főváros nem teljesen működik önállóan!

A következő településkategória, amit vizsgálni fogok azok a községek.

		Case Summaries							
településkód		önállóság15	önállóság16	önállóság17	önállóság18	önállóság19	önállóság20	önállóság21	önállóság22
község	N	2675	2675	2675	2675	2675	2675	2675	2675
	Mean	0,1187	0,1174	0,1143	0,1275	0,1328	0,1288	0,1208	0,1129
	Median	0,0589	0,0622	0,0635	0,0705	0,0717	0,0708	0,0647	0,0617
	Std. Deviation	0,18339	0,18408	0,16444	0,18295	0,23276	0,19000	0,18422	0,21407

75. Ábra: önállóság elemzés (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Láthatóan a községek nem tudnak megfelelni kritériumnak. Így megállapítható, hogy a községek nem teljesen működnek önállóan!

A következő településkategória, amit vizsgálni fogok az a megyei jogú városok.

településkód		önállóság15	önállóság16	önállóság17	önállóság18	önállóság19	önállóság20	önállóság21	önállóság22
megyei jogú város	N	25	25	25	25	25	25	25	25
	Mean	0,4006	0,4098	0,3956	0,4040	0,4078	0,3659	0,3391	0,3380
	Median	0,3720	0,3840	0,3692	0,3918	0,3803	0,3470	0,3230	0,3121
	Std. Deviation	0,16792	0,14944	0,13659	0,13550	0,14721	0,11284	0,11401	0,11307

76. Ábra: önállóság elemzés (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Láthatóan a megyei jogú városok nem felelnek meg a kritériumnak. Így megállapítható, hogy a megyei jogú városok nem teljesen működnek önállóan!

A következő településkategória, amit vizsgálni fogok azok a nagyközségek.

településkód		önállóság15	önállóság16	önállóság17	önállóság18	önállóság19	önállóság20	önállóság21	önállóság22
nagyközség	N	134	134	134	134	134	134	134	134
	Mean	0,1680	0,1705	0,1813	0,1918	0,1842	0,1866	0,1714	0,1603
	Median	0,1106	0,1084	0,1145	0,1277	0,1303	0,1193	0,1097	0,1071
	Std. Deviation	0,20757	0,19427	0,20330	0,20270	0,18039	0,19504	0,19292	0,17221

77. Ábra: önállóság elemzés (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Láthatóan a nagyközségek sem felelnek meg a kritériumnak. Így megállapítható, hogy a nagyközségek sem működnek önállóan!

Az önállóságra vonatkozó összefoglalást a konklúzió fejezet részénél fogom kifejteni.

2.4 Varianciaanalízis (klaszter táblák segítségével)

A következő és egyben utolsó elemzésünk az a varianciaelemzés (ANOVA). Az elemzés segítséget tud nyújtani ahhoz, hogy egy átfogó képet kapjunk a települések közti különbségekről. A települések közti különbségek kimutatását klaszter tábla segítségével oldottam meg. A klaszter táblát csak a 2022-es évre készítettem el!

		TwoStep Cluster Number			Total
		1	2	3	
településkód	egyéb város	143	7	170	320
	főváros / kerület	23	1	0	24
	község	317	94	1995	2406
	megyei jogú város	24	1	0	25
	nagyközség	31	1	102	134
Total		538	104	2267	2909

78. Ábra: klaszter csoportok (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Az elemzés során a 2022-es évre összesen 2909 db önkormányzatot vizsgáltam meg. Az első csoportban 538 db önkormányzat, a második csoportban 104 db önkormányzat, míg a harmadik csoportban 2267 db önkormányzat került elemzésre. A klaszter módszer segítségével a településeket 3 csoportba tudtuk osztani.

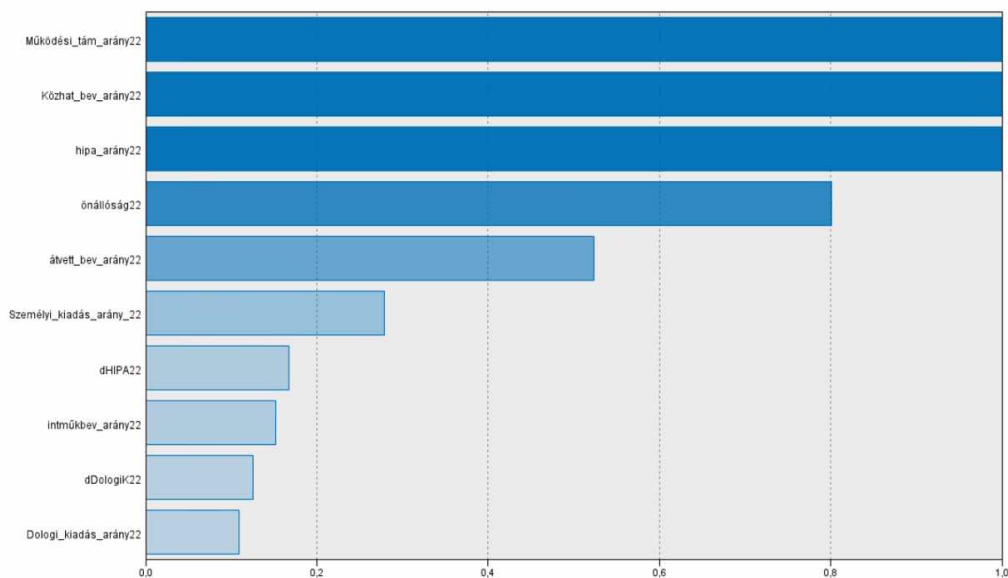
A legrelevánsabb adatokkal alkottam meg a klaszter táblákat.

Az adatok a következők:

- Működési támogatások aránya

- Közhatalmi bevételek aránya
- Helyi iparűzési adó aránya
- Önállóság
- Átvett bevételek aránya
- Helyi iparűzési adó (változás)
- Intézményi működési bevételek aránya
- Dologi kiadás (változás)
- Dologi kiadás aránya

A klaszter tábla elkészítéséhez ezek a legrelevánsabb tényezők, amelyek segítségével meghatározhatom a települések közötti különbségek mértékét. Az önkormányzatok számára a legfontosabb tényezők a helyi iparűzési adó mértéke és aránya, az önállóság mértéke, valamint a közhatalmi bevételek aránya.

79. Ábra: tételek fontosság szerinti rangsorolása (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Ezek a tényezők alapvető fontosságúak egy önkormányzat számára ahhoz, hogy a hatékony működését biztosítani tudja.

A következő táblázat szemléletesen bemutatja, hogy az előbb felsorolt tényezők tekintetében mekkora különbségek vannak a települések között.

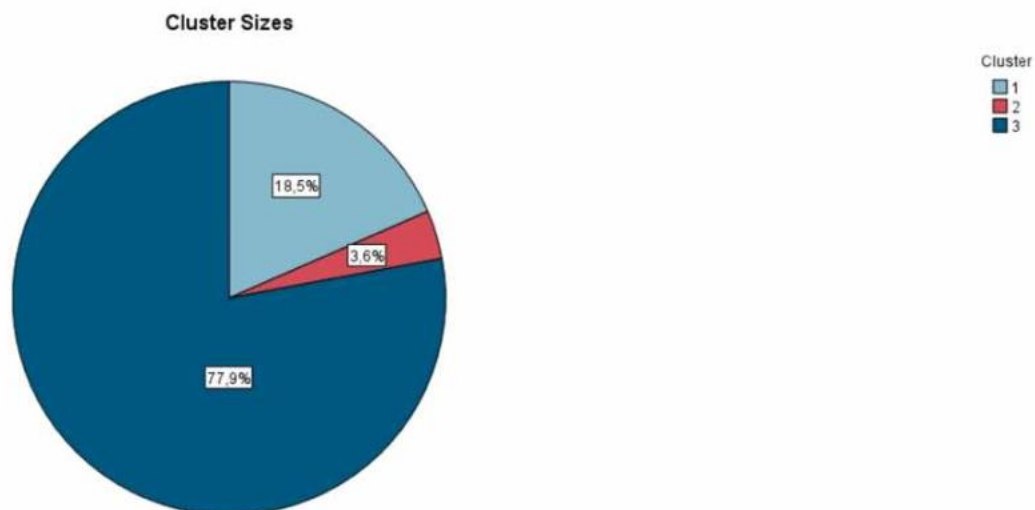
Cluster	3	1	2
Label			
Description			
Size	 77,9% (2267)	 18,5% (538)	 3,6% (104)
Inputs	hipa_arány22 0,08 Közhát_bev_arány22 0,10 Működési_tám_arány22 önállóság22 0,08 átvett_bev_arány22 0,00 Személyi_kiadás_arány_22 dHIPA22 1,19 intmükbev_arány22 0,09 dDologik22 1,15 Dologi_kiadás_arány22 MKEperHIPA22 0,34	hipa_arány22 0,33 Közhát_bev_arány22 0,41 Működési_tám_arány22 önállóság22 0,39 átvett_bev_arány22 0,00 Személyi_kiadás_arány_22 dHIPA22 1,31 intmükbev_arány22 0,11 dDologik22 1,20 Dologi_kiadás_arány22 MKEperHIPA22 0,35	hipa_arány22 0,14 Közhát_bev_arány22 0,18 Működési_tám_arány22 önállóság22 0,26 átvett_bev_arány22 0,06 Személyi_kiadás_arány_22 dHIPA22 3,86 intmükbev_arány22 0,19 dDologik22 1,69 Dologi_kiadás_arány22 MKEperHIPA22 26,19

80. Ábra: klaszter tábla (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

A klaszter tábla alapján a 3-as és az 1-es csoport átvett bevételeinek aránya összehasonlítható. Következtetésként levonhatjuk, hogy az önkormányzatok többsége nem hasonlítható össze egymással.

A támogatás függőség miatt is kialakulhatott az a helyzet, hogy az önkormányzatokat nehéz összehasonlítani. A 2-es csoport önkormányzatai azok, amelyek képesek helytállni a kiszámíthatatlan gazdasági környezetben. Az elemzés lezárásaként egy diagramot szeretnék bemutatni, amely szemlélteti, hogy 2022-ben mely klasztercsoportban volt a legtöbb önkormányzat.

Size of Smallest Cluster	104 (3,6%)
Size of Largest Cluster	2267 (77,9%)
Ratio of Sizes: Largest Cluster to Smallest Cluster	21,80

81. Ábra: diagram a klaszter csoportokról (2024)

Forrás: Saját szerkesztés, 2024

Összességében az elemzés rávilágított arra, hogy a települések közötti különbségek jelentősek. Az önkormányzatok számára elengedhetetlen, hogy ezeket a tényezőket figyelembe vegyék a hatékony működés érdekében. Az eredmények alapján javasolt, hogy az önkormányzatok továbbra is törekedjenek a helyi iparüzési adó növelésére és az önállóság fokozására, annak érdekében, hogy stabilabb gazdasági alapokon működhessenek.

3.Következtetések és javaslatok

A dolgozat elemzése során látható, hogy a magyar önkormányzati rendszer aluladóztatott. Az elemzések eredményei azt igazolják, hogy szükséges megváltoztatni a többéves gyakorlatot, és növelni az önkormányzatok önállóságát. A főváros és kerületein kívüli önkormányzatok nem tudták megőrizni szuverenitásukat, ami azt eredményezte, hogy támogatások nélkül nem képesek hatékonyan működni. Következtetésként levonható, hogy Magyarországon az önkormányzatok mindössze 20%-a képes helytállni a kilátástalan gazdasági környezetben.

Az 1 főre jutó HIPA összege alacsony a különböző települések önkormányzati térségeiben. A dolgozat elemzésekor kitértem a helyi iparüzési adó szerepére, amelynek célja, hogy stabil adóbevételi forrást biztosítson az önkormányzatok számára. Sajnos a helyi iparüzési adó nem tudja ezt a funkcióját teljeskörűen megvalósítani, mivel az adóbevétel erősen koncentrálódik. Továbbá, az adó diszkriminatív különböző vállalkozásokkal szemben, mivel egyes vállalkozások nem tudnak csökkentő tételeket igénybe venni. Azok a vállalkozások, amelyek hátrányt szenvednek, általában a szolgáltató cégek. Ha egy szolgáltató cég megszeretne felelni a rendeltetés szerű joggyakorlás elvének akkor nem tud anyagköltség tételeket és eladott áruk beszerzési érték tételeket levonni, hogy az adóalapja alacsonyabb legyen. A helyi iparüzési adó összetettsége már itt is megmutatkozik, ami nehézséget jelenthet az önkormányzatok számára. Az elemzések eredményei azt mutatják, hogy a helyi iparüzési adóbevételek alacsonyak, és nem tudják biztosítani a fenntartható működést.

A dolgozatban szisztematizált összefoglalást is végeztem, amelynek célja az volt, hogy bemutassam más országok önkormányzatait. A vizsgált országok önkormányzataira nem jellemző, hogy csak támogatások segítségével tudnak hatékonyan működni. A svéd önkormányzati modell a leghatékonyabb, hiszen a svéd önkormányzatok pénzügyi tudatossága vitathatatlan. A magyar önkormányzati rendszert át kell alakítani, mivel az önkormányzatok működése nem fenntartható és hatékonytalan.

Varianciaanalízist klaszter tábla segítségével végeztem el, hogy megfelelő képet lehessen kapni az önkormányzatok közötti különbségekről. Az elemzés során kiderült, hogy a települések nagy része nem hasonlítható össze egymással, ami részben a támogatásfüggőségből adódik. Az 1 és 3 csoport átvett bevételeinek aránya összehasonlítható, de a 2 csoport önkormányzatai azok, akik helyt tudnak állni a kiszámíthatatlan gazdasági környezetben.

A kutatás során az alábbi javaslatokat szeretném kifejezni.

- Az önkormányzati rendszer aluladózott, ami azt jelenti, hogy a helyi önkormányzatok nem rendelkeznek elegendő saját bevétellel a feladataik ellátásához.
- Az önkormányzatok működése nagymértékben függ az állami támogatásoktól, ami kiszolgáltatottá teszi őket a központi kormányzati döntésekkel szemben.
- Szükséges egy átfogó adóreform, különösen a helyi iparüzési adó területén, hogy növelni lehessen az önkormányzatok saját bevételeit és csökkenteni az állami támogatásoktól való függőséget.

A kutatás eredményei alapján javasolt intézkedések közé tartozik az önkormányzati adórendszer átalakítása, amely lehetővé tenné a helyi önkormányzatok számára, hogy stabilabb és kiszámíthatóbb bevételi forrásokkal rendelkezzenek. Emellett fontos lenne az önkormányzatok pénzügyi autonómiájának növelése, hogy képesek legyenek önállóan gazdálkodni és fejleszteni a helyi közszolgáltatásokat.

4.Dolgozat összefoglalása

A dolgozat összefoglalása előtt kiszeretném hangsúlyozni, hogy a kutatás eredményei és az olvasott szakirodalmak egy fontos gazdasági problémára hívja fel a figyelmet. Magyarország számára elengedhetetlen az a feladat, hogy az önkormányzati rendszert meg kell reformálni. A kutatás legelején rengeteg cikket olvastam a magyar önkormányzati rendszer átalakulásairól. Továbbá, a helyi iparűzési adóról készült legfontosabb kutatási anyagokat is átolvastam. Kijelenthető, hogy a témának relevanciája mindig is lesz míg a magyar állam nem tűzi ki célul, hogy átformálja az önkormányzati rendszert. A kutatás eredményei alátámasztották azokat a kritikákat, amikkel az önkormányzatok sok éve küszködnek, mint például az iparűzési adóbevétel bizonytalansága.

A varianciaanalízis és az önállóság vizsgálat eredményei bebizonyították és kiemelték azokat a problémákat, amiket meg kell oldania a magyar államnak. A legfőbb problémák, amikre a kutatás során rámutattam:

- **Az önkormányzati rendszer aluladóztatott.**
- **Az önkormányzatok állami támogatás nélkül nem tudnak működni.**
- **Elengedhetetlen egy átfogó adóreform a helyi iparűzési adó területén.**

Összegzésképpen elmondható, hogy a kutatás rávilágított a magyar önkormányzati rendszer jelenlegi problémáira és a szükséges reformok irányaira. A kutatás eredményei világosan mutatják, hogy a rendszer átalakítása szükséges a fenntartható és hatékony önkormányzati működés érdekében.

5.Dolgozat zárógondolata

Zárógondolatként elszeretném mondani, hogy az önkormányzatokkal kapcsolatos kutatások roppantul érdekesek. Nagyon sok információt meglehet tudni az önkormányzatok működéséről és sajátosságairól. A téma fontossága elengedhetetlen hiszen betudja folyásolni egy nemzetgazdaság versenyképességét. A kutatás egyik legfontosabb feladata, hogy felhívja a figyelmet az önkormányzatok állapotáról. Bízom benne, hogy sikerült egy átfogó képet adni arról, hogy miért fontos az önkormányzatok ügyei. A dolgozatnak az is a célja, hogy bemutassa a helyi iparűzési adó komplexitását. Motiválni szeretném azokat a lelkes szakembereket és egyetemi hallgatókat, akik elszeretnék mélyülni az önkormányzatokkal kapcsolatos témákban. Ha a dolgozatnak sikerül ezt elérni-e akkor azt a lehető legnagyobb sikerként tudnám elkönyvelni!

Irodalomjegyzék:

Bordás, P. (2021). Egyenlők és egyenlőbbek A helyi iparüzési adóból származó bevételek települési szintű eloszlásának dilemmái különösen a COVID19 járvány idején. *Önkormányzati Szemle*, pp. 45–53.

CEMR (2016). Structures and Competences.

Dr. Berczik, Á. (2023). *A helyi önkormányzatok 2024. évi költségvetésének keretei*. Pénzügyminisztérium.

Dr. Darabos, É. (2016). A helyi adók szerepe az önkormányzatok gazdálkodásában. *Köztes-Európa*, 8(1-2) 125–134.

Felis, P., & Gołębiowski, G. (2021). Tax Expenditures in Local Taxes - an Effective Instrument of Local Tax Policy? The Example of Poland. *Contemporary Economics*, 15(4) 393–414.

<https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1080182>

Finta, I., Hoffman, I., Pálné Kovács, I., Gábor, P. (2021). A magyar önkormányzatok rendszer megújulásának irányai. *Pólusok folyóirat*, 2(2), 3–26.

<https://doi.org/10.15170/PSK.2021.02.02.01>

Forgács, I. (2006). Miért kell iparüzési adót fizetni? In Zongor, A. (Ed.), *A Miniszterelnöki És a Nemzeti Fejlesztési Hivatal Folyóirata* (pp. 26–36).

Giday, A. (2014). Önkormányzati finanszírozás – lépések a térségi vagyongazdálkodás felé? *Pénzügyi szemle*, 3(3), 403–412.

Gróf, K. (2016). A helyi adórendszermodellek és az alkalmazott főbb adónemek sajátosságai Európában. *Területi Statisztika*, 56(3) 320–345.

<https://www.cceol.com/search/article-detail?id=423727>

Juraj N., & de Vries., Michiel S. (2015). Local Government Structure and Capacities in Europe. *Viešoji politika ir administravimas*, 14(3) 249–267.

<http://dx.doi.org/10.5755/j01.ppaa.14.3.13434>

Kákai, L., & Vető, B. (2019). ÁLLAM VAGY/ÉS ÖNKORMÁNYZAT? Adalékok az önkormányzati rendszer átalakításához. *Politikatudományi Szemle*, 28(1). 17–41.

<https://doi.org/10.30718/POLTUD.HU.2019.1.17>

Kecső, G., & Tombor, Cs. (2020). *A helyi adók szabályozása és joggyakorlata Magyarországon külföldi kitekintéssel – különös figyelemmel az iparüzési adóra és a helyi vagyonadók arányosságára*. Közigazgatási Továbbképzési Intézet.

Kócsáné Horváth, E., & Halász, E. (2019). Az önkormányzati ASP rendszer bevezetésének és használatának tapasztalatai = The experiences of the introduction and application of the Municipality ASP system. *Köz-gazdaság*, 14(3). pp. 21–41.

<https://doi.org/10.14267/RETP2019.03.02>

Komlódi, Zs. (2017). *A helyi iparűzési adó nehézségei*. Budapesti Corvinus Egyetem.

Kozma, G. (2022). A helyi önkormányzatok helyi adó kivetési gyakorlatának vizsgálata Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 1997-ben és 2020-ban. *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek*, 19(3) 27–39.

<https://doi.org/10.32976/stratfuz.2022.33>

Kozma, G., Czimre, K., Teperics, K., Péntes J. (2022). A helyi önkormányzatok helyiadó-kivetési gyakorlatának vizsgálata a hazai kedvezményezett településeken, 1997-2020. *Területi Statisztika*, 62(6) 663–682.

<https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1116340>

Lados, M. (1998). Az önkormányzati finanszírozás lehetséges jövőbeli irányai. *Tér és Társadalom*, 12(1-2), 59–86.

Nagy, A. (2005). *Helyi adózás Magyarországon*. Debreceni Jogi Műhely.

OECD (2021). *Better Governance, Planning and Services in Local Self-Governments in Poland*. OECD Publishing.

<https://doi.org/10.1787/550c3ff5-en>.

Péteri, G. (2015). Helyi adózás: A szükséges rossz? *Közjavak*, 1(2) 32–36.

Sivák, J. (2014). Az önkormányzati rendszer rendszerszemléltben. *Pénzügyi Szemle*, 3(1) 301–315.